NATHANIEL HAWTHORNE
FĂURARUL DE FRUMUSEȚE

traducere din limba engleză de ELENA EPURAN şi ANDREI BANTAŞ

Colecţia „Povestiri ştiinţifico-fantastice"

Revista „Ştiinţă şi tehnică"

N A T H A N I E L   H A W T H O R N E (1804_1864)

„Hawthorne are stilul cel mai pur, gustul cel mai fin, cea mai folositoare cultură, umorul cel mai delicat, patosul cel mai emoționant, imaginația cea mai strălucitoare şi cea mai deplină ingeniozitate,"

Aşa îl caracteriza Edgar Allan Poe, care a fost foarte sever cu toți scriitorii americani, cu excepția lui Hawthorne.

Ca şi contemporanul său Edgar Poe, Nathaniel Hawthorne a rămas orfan de mic, şi-a trăit copilăria într-o singurătate demoralizantă, citind tot ce-i cădea în mînă, a urmat studii universitare şi apoi a făcut hamalîc literar la diferite ziare şi magazine ilustrate din provincie.

Hawthorne a fost silit să accepte diferite slujbe mărunte, ca să-şi poată întreține familia, dar de multe ori a rămas timp îndelungat şomer. Cărțile nu şi le-ar fi putut publica fără sprijinul unor prieteni credincioşi care dispuneau de mai multe mijloace

Într-o epocă foarte timpurie (1841), cînd socialismul ştiințific nu era încă dezvoltat, Hawthorne s-a alăturat concepțiilor socialismului utopic. Aşa se face că el participă la organizarea unei colonii de tip fourierist. El fusese întotdeauna animat de idei radicale, nu putuse niciodată suferi convenționalismul vieții contemporane şi întrezărea viitorul unei noi orînduiri sociale, legată mai ales de dorința de libertate, care ar fi adus înfăptuirea unui vechi vis al omenirii. Colonia din care a făcut parte Hawthorne era o fermă, unde scriitorul lucra cot la cot cu alți entuziaşti, investindu-şi toate micile economii în această experiență, pe care a înfățişat-o cu mult realism În romanul său „The Btlthedale Romance" („Întîmplări din valea fericirii"). După căsătorie. Hawthorne a continuat să se ocupe de grădinărit, aşa cum învățase în colonia socialistă.

Nathaniel Hawthorne e celebru mai ales prin romanul său „The Scarlet Le'tter" („Stigmatul"), care înfățişează în culori vii viața provinciei Noua Anglie, dominată de puritanismul fanatic În- afară de alte cîteva romane, de admirabilele basme pentru copii, reunite, şi volumele „A Wonder Booli" („Cartea minunilor") şi „Tnnglewood Tales" („Poveştile din Tanglewood"). partea cea mai însemnată a operei lui Hawthorne o constituie nuvelele morale, alegorice sau fantastice, care, prin temele adesea uluitoare, prin atmosfera pe alocuri tenebroasă şi prin stilul lor rafinat, se aseamănă cu acelea ale tui Edgar Poe, mai cunoscute publicului nostru.

Povestirile lui Hawthorne au de obicei subiecte de un tragic sumbru - determinat de însăşi viața lui Hawthorne -, dar fără nimic macabru. Spre deosebire de cele ale contemporanului său Poe, nuvelele lui Hawthorne nu se învîrtesc în jurul unei crime sau al unui instinct pervers, nu sînt pline de fantome şi de materializări ale imaterialului. Pătruns de romantism. Hawthorne se aventurează şi el în misterul care depăşeşte experiența, dar lasă să se înțeleagă în concluzie că faptele stranii pe care le relatează pot decurge din cauze materiale obscure sau prost observate.

Hawthorne are mult interes psihologic pentru personajele sale, pe care şi le plasează într-un cadru realist şi le urmăreşte pasiunile intelectuale, cultul pentru ştiință, în general viața lor interioară dominată de o idee atotstăpînitoare (construirea unei maşini „însuflețite", ca În „Făurar de frumuseți", obsesia unei comori - reflex al vieții americane şi al sărăciei în care se zbătea Peter Clldthwaite -, desăvîrşirea frumuseții unei femei, ca în „Semnul din naştere" etc).

În mai toate povestirile lui Hawthorne, intenția moralizatoare este prezentă, şi foarte adesea autorul recurge în acest scop la alegorie (în ..Făurar de frumuseți", de pildă, un fluture cu aripi smălțuite reprezintă ideea de frumos). El ştie să pună abstracția în slujba descrierii vieții

Ca şi eseurile sale. nuvelele lui Hawthorne sînt meditații asupra vieții omului, scrise cu o profundă pătrundere psihologică. Hawthorne caută ca prin prezentarea unui minimum de întîmplări să pună în lumină un maximum de semnificație.

Aşa, de pildă. În povestirea „Făurar de frumuseți", puținele personaje şi întîmplări înfățişate izbutesc să reliefeze atitudinile spirituale ale mai multor categorii sociale:

Peter Hovenden apare ca un reprezentant al micii burghezii sceptice şi vulgar materialiste, care pune accentul pe succesul în viață, pe îngustimea pragmatică a criteriului verificării în practică.

Un alt filistin e bogătaşul lohn Brown (din povestirea „Comoara lui Peter Goldthwaite"). care, în ciuda sentimentelor lui filantropice şi duioase pentru mizeria şi sminteala vechiului său prieten. Peter, nu se dă înapoi să profite de acestea, să-i ia avutul („pe un preț bunicel") şi să-l declare nebun.

Robert Danforth, fierarul, naiv şi resemnai, lipsit de idealuri, e totuşi un om foarte cinstit. E cel mai simpatic dintre toți bărbații din poveste, mai plăcut chiar decît copilul lui, care moşteneşte ceva din scepticismul stupid al bunicului său Peter Hovenden. Hawthorne îl priveşte cu duioşie, chiar dacă Robert nu se poate ridica pînă la înțelegerea simbolurilor visătorului Owen Warland.

Pe bună dreptate se spune că la Hawthorne există o valoare umană care-l plasează deasupra lui Edgar Allan Poe, pe lîngă originalitatea, noutatea tonului şi a temelor pe care le laudă chiar marele său contemporan.

înțelegerea înduioşătoare pentru oamenii simpli, cu care a stat în contact atîta vreme, o găsim ilustrată, de pildă. în portretul bătrînei slujnice Tabitha din „Comoara lui Peter Goldthwaite", care. auzindu-şi stăpînul vorbind încrezător despre casa nouă în care se vor muta după găsirea comorii, spune cu toată sinceritatea că ar vrea să aibă o bucătărie tot aşa de modestă, veche şi afumată, ca cea În care se afla atunci. Iar cînd Peter Goldthwaile cere binecuvîntarea domnului pentru masa sărăcăcioasă la care se aşeza, Hawthorne spune cu ironie că tocmai în astfel de împrejurări e mai necesară invocarea proniei cereşti ca o consolare pentru stomacul care rămîne mereu gol.

Şi acum să-l lăsăm pe Nathaniel Hawthorne să vă povestească emoționantele aventuri ale lui Owen Warland şi Peter Goldthwaile, pe care le reproducem într-o formă prescurtată, din volumele „Twi'ce-Told Tales" („Poveşti repovestite") şi „Mosses from an Old Manse" („Amintiri din casa parohială").

ANDREI BANTAŞ

1

FĂURARUL DE FRUMUSEȚE

În josul străzii venea un bătrînel rezemat de brațul fiicei sale - o tînără tare drăguță. Din bezna serii mohorîte au trecut în pata de lumină aruncată de-a curmezişul caldarîmului de vitrina unei prăvălioare, înăuntru erau atîrnate tot felul de ceasuri - de bronz, de argint şi chiar vreo două-trei de aur -, toate întoarse cu spatele la stradă, de parcă, morocănoase, ar fi refuzat să le arate trecătorilor ora. în prăvălie, chiar lîngă vitrină, stătea la o masă un tînăr cu fața palidă, aplecat cu zel neobosit asupra vreunei piese delicate a unui mecanism, pe care se concentrau razele unei lămpi cu abajur.

Ce-o fi făcînd oare Owen Warland ? mormăi bătrînul Peter Hovenden, el însuşi ceasornicar la pensie şi fost stăpîn al acestui tînăr de a cărui îndeletnicire se minuna. Ce-o fi făcînd oare băiatul ? De cîte ori am trecut pe lîngă atelierul lui, de şase luni încoace, totdeauna l-am văzut trudind cu aceeaşi rîvnă...
Tată, spuse Annie într-o doară, cine ştie, poate că Owen născoceşte vreun nou soi de ceas. Nu mă îndoiesc că e destul de ingenios pentru asta.
Ce spui, copila mea ? O fi el ingenios, dar altfel; poate cel mult născoci o jucărie olandeză, răspunse tatăl ei, căruia geniul nestatornic al lui Owen Warland îi adusese multe supărări. Halal ingeniozitate ! urmă el. Nu ţin minte să fi dat cine ştie ce roade - afară doar că a stricat mersul regulat al unora dintre cele mai bune ceasornice din atelierul meu. Ar muta şi soarele de pe orbita lui şi ar tulbura scurgerea timpului dacă, aşa cum ziceam, ingeniozitatea lui ar fi în stare să se lupte şi cu lucruri mai însemnate decît o jucărie de copil.
Ssst, tată! Te aude, şopti Annie, strîngîndu-l pe bătrîn de braţ. Urechile lui sînt la fel de fine ca şi sufletul său, şi ştii cît de lesne îl poţi tulbura. Hai să mergem mai departe.

Şi aşa,' Peter Hovenden şi cu fiica sa, Annie, merseră tăcuţi înainte pînă ce ajunseră într-o ulicioară dosnică. în faţa atelierului unui fierar care stătea cu uşa larg deschisă. înăuntru se vedea forja - acum izbucnind în vîlvătăi care luminau acoperişul înalt şi afumat, acum mărginindu-şi strălucirea la o porţiune îngustă a pardoselii, murdară de cărbuni - după răsuflarea puternică a bojocilor uriaşi de piele. În răstimpurile luminoase era uşor să desluşeşti lucruri aflate în cotloanele cele mai îndepărtate ale atelierului şi potcoavele atîrnate pe toţi pereţii ; iar în întunecimea de o clipă, licărea doar jeraticul. În strălucirea roşie, care lua locul întunericului, se mişca silueta potcovarului. Făcea să-i vezi 'înfăţişarea bărbătească în jocul de lumină şi umbră. Parcă strălucirea flăcărilor s-ar fi luptat cu bezna adîncă pentru trupul lui voinic. Deodată fierarul luă de pe cărbuni un drug înroşit în foc şi, punîndu-l pe nicovală, îşi ridică braţul puternic, învăluindu-se în puzderia de scîntei pe care o răspîndeau în atelierul întunecat loviturile sale de baros.
Ei da, aşa privelişte zic şi eu, spuse bătrînul ceasornicar. Ştiu eu ce înseamnă să lucrezi cu aur, dar nimic nu se poate asemui cu truda fierarului. El îşi cheltuieşte munca pe ceva real. Nu, fata mea, ce zici ?
Te rog, tată, nu vorbi aşa tare, că o să te audă Robert Dan-forth ! şopti Annie.
Şi ce-i dacă o să mă audă ? îi răspunse Peter Hovenden. Am spus şi repet că e bine şi sănătos să te bizui pe forjă şi realitate şi să-ţi cîştigi pîinea cu braţul gol şi musculos al potcovarului. Ceasornicarul îşi bate capul cu şirul nesfîrşit de rotiţe sau îşi mănîncă sănătatea ori îţi istoveşte luminile ochilor, aşa cum s-a întîmplat cu mine, şi se trezeşte mult înainte de a îmbătrîni că nu mai e în stare să-şi facă meseria şi nici să se apuce de alta, fiind totodată prea sărman ca să poată trăi ca lumea. Aşa că mai spun încă o dată : nimic mai bun decît forţa ! Şi pe urmă, meseria asta nu-ţi îngăduie să umbli cu capul în nori, ci ţi-l păstrează bine înfipt între umeri. Ai auzit în viaţa ta de vreun fierar care să fie atît de aiurit ca Owen Warland, ăla de colo?
Că bine zici, unchiule Hovenden! strigă Robert Danforlh de la burduful forjei, cu un glas puternic şi vesel, care răsună pînă în înaltul acoperişului. Dar domnişoara Annie tot de părerea asta-i ? Bănuiesc că ea socoate mai delicat să cîrpăceşti la un ceas de cucoană decît să făureşti o potcoavă de cal sau un grătar de friptură, nu-i aşa ?

Annie îşi trase tatăl înainte, fără a-i lăsa vreme să răspundă.

Dar să ne întoarcem la atelierul lui Owen Warland. Să cugetăm la firea şi povestea lui mai adînc decît ar fi socotit cu cale pentru un lucru aşa neînsemnat Peter Hovenden, Annie ori Robert Danfortli, fostul coleg de şcoală al lui Owen. încă din vremea copilăriei, cînd degetele lui putuseră apuca cum se cuvine un briceag, Owen dovedise o deosebită ingeniozitate şi delicateţe. începuse a sculpta în lemn figurine frumoase - flori şi păsări. În acelaşi timp năzuia să pătrundă tainele ascunse ale mecanismelor...

Cei care-l găseau pe băiat destul de ciudat ca să-şi piardă cu dragă inimă vremea urmărindu-l îndeaproape îl vedeau adeseori pe Owen că încearcă să imite mişcările armonioase din natură - zborul păsărilor sau obiceiurile vieţuitoarelor mărunte. Părea într-adevăr că ridicase dragostea, de frumos pe o nouă treaptă care l-ar fi putut face poet, pictor sau sculptor... Dar mintea lui Owen. avea o înclinaţie firească pentru lucrurile minuscule, potrivit cu făptura lui măruntă, cu degetele sale mici şi delicate, cărora nu le lipsea totuşi puterea. Asta nu înseamnă cîtuşi de puţin, însă, că simţul frumosului i-ar fi fost redus doar la aprecierea drăgălăşeniei. Ideea de frumos nu are nici o legătură cu mărimea şi se poate desfăşura tot atît de perfect într-un spaţiu prea mic pentru a putea fi cercetat altfel decît cu microscopul, ca şi pe nemărginirea străbătută de arcul curcubeului. Dar în orice caz, această minuţie, caracteristică pentru ţelurile şi înfăptuirile sale, îi făcea pe oameni şi mai puţin capabili, decît ar fi fost în mod obişnuit, să preţuiască geniul lui Owen.

Rudele băiatului n-au găsit cu cale să facă nimic mai bun - şi poate nici nu era nimic mai bun de făcut - decît să-l tocmească ucenic la un ceasornicar, trăgînd nădejde că această nefirească iscusinţă să fie astfel îmblînzită şi înhămată la treburi folositoare.

Am arătat mai inainte părerea lui Peter Hovenden despre ucenicul său. El nu-l înţelegea cît de cît pe băiat. E drept că Owen prindea nespus de iute tainele meseriei, dar el uita pe de-a-ntregul - ori nici nu-i păsa - de ţelul măreţ al muncii ceasornicarului. Cît despre măsurarea timpului, se îngrijea mai puţin de el decît dacă ar fi fost una cu veşnicia. Atîta vreme cît a rămas sub oblăduirea bătrînului său stăpîn, acesta a putut, datorită şi lipsei de vigoare a lui Owen, să-i ţină în frîu pornirile năzdrăvane prin porunci hotărîte şi o supraveghere straşnică.

Cînd însă anii de ucenicie s-au împlinit, şi el a preluat atelierul micuţ pe care Peter Hovenden a trebuit să-l părăsească, deoarece îl lăsau luminile ochilor, oamenii şi-au dat bine seama cît de nepotrivit era Owen Warland pentru a călăuzi străvechiul Timp pe calea sa de fiecare zi. Unul dintre proiectele lui cele mai puţin nesăbuite era să lege o cutiuţă cu muzică de maşinăria unui ceas de buzunar, pentru ca toate asprele disonanţe ale vieţii să devină melodioase şi toate clipele fugare să cadă, rînd pe rînd, în genunea trecutului, ca picături aurii de armonie. Dacă-i dădea cineva să dreagă vreo pendulă - un orologiu dintr-acelea înalte şi vechi care s-au împletit strîns cu firea omenească, măsurînd viaţa atîtor generaţii - se apuca să sculpteze în faţa cadranului un dans sau un alai de înmormîntare, înfăţişînd douăsprezece ceasuri vesele ori cernite. Cîteva trăsnăi dintr-astea i-au mîncat cu totul tînărului ceasornicar creditul în ochii acelor oameni, liniştiţi şi aşezaţi, care sînt de părere că nu te poţi juca cu Timpul, fie că e socotit ca mijloc de propăşire şi chivernisire pe lumea asta, fie ca pregătire pentru lumea cealaltă. Muşteriii lui s-au împuţinat iute - o nenorocire care însă nu l-a întristat defel pe Owen Warland. Ceasornicarul se cufunda tot mai adînc într-o tainică îndeletnicire care, de luni de zile, îi absorbea toată ştiinţa şi toată îndemînarea, punîndu-i din plin la încercare tocmai înclinaţiile fireşti.

După ce fusese privit din bezna străzii de bătrînul ceasornicar şi de fiica lui. Owen Warland a fost străbătut de fiori. Mîna îi tremura prea tare şi nu mai putea duce mai departe lucrarea delicată pe care o începuse.

- Era chiar Annie! murmură el. Trebuia s-o recunosc chiar înainte de a auzi glasul tatălui ei, după zbuciumul inimii mele. Bate atît de puternic de mai-maî să-mi spargă pieptul. Nici n-am să mai pot lucra astă-seară la mecanismul acesta fin. Annie. scumpa Annie! Tu ar trebui să-mi întăreşti inima şi mîna. în loc să le cutremuri aşa de tare. Pentru că dacă mă străduiesc să întruchipez însuşi spiritul frumuseţii şi să-l pun în mişcare, o fac numai de dragul tău. Linişteşte-te, inimă zbuciumată! Dacă întîmpin astfel de greutăţi cînd trudesc, noaptea au să mă frămînte visuri nelămurite şi chinuitoare, de pe urma cărora am să mă trezesc mîine sleit de vlagă.

Pe cînd se străduia să se apuce iar de lucru, se deschise uşa prăvăliei şi se ivi tocmai voinicul pe care Peter Hovenden se oprise să-l admire în jocul de lumini şi umbre al fierăriei. Robert Danforth îi adusese o nicovală pitică, făurită de el într-un mod cu totul deosebit, după cum îi ceruse tînărul artist. Owen cercetă cu băgare de seamă obiectul şi spuse apoi că e tocmai cum şi-l dorise.
Bineînţeles! zise Robert Danforth, şi glasul lui puternic umplu atelierul cu sunete ca de violoncel. Mă socot în stare să fac orice în meseria mea, deşi tare mă tem că la a ta n-aş fi fost grozav, dat fiindcă am un pumn ca ăsta, adăugă el într-un hohot de rîs, aşezîndu-şi mîna uriaşă lîngă cea a lui Owen, de o neîntrecută delicateţe. Dar ce vrei? Eu pun mai multă putere într-o singură lovitură de baros decît ai cheltuit tu cu totul încă de când erai ucenic Nu-i oare aşa ?
Se prea poate, răspunse glasul slab şi subţirel al lui Owen. Puterea e un monstru pămîntesc şi nu pretind să fiu stăpîn pe el. Forţa mea, ori cîtă voi fi avînd, e numai spirituală.
Bine, Owen, dar ce cloceşti tu? întrebă fostul lui coleg de şcoală. Glasul îi răsună atît de tare, încît făurarul de frumuseţi se trase speriat înapoi, mai ales pentru că întrebarea atingea un subiect aşa de sacru ca visul atotstăpînitor al închipuirii sale. Lumea zice că te omori cu firea ca să născoceşti un perpetuum mobile.
Un perpetuum mobile ? Prostii ! răspunse Owen Warland cu un gest de dezgust, pentru că, e drept, era amarnic de supărăcios. Nu va putea fi descoperit niciodată. E un vis care pe mine nu mă poate amăgi. Şi pe urmă, chiar dacă o astfel de născocire ar fi posibilă, n-ar avea rost să-mi bat capul ca s-o fac doar pentru ca taina ei să fie pusă în slujba unor ţeluri îndeplinite acum de puterea aburilor sau a apei. N-am ambiţia să mă mîndresc cu cinstea de a fi zămislit vreun nou război de ţesut.

Ar fi destul de nostim să faci aşa ceva ! strigă potcovarul, izbucnind într-un asemenea hohot de rîs, încît pînă şi Owen şi cu clopotele de sticlă de pe masa lui se cutremurară la unison. Nu, nu, Owen, nici un copil de-al tău nu va avea încheieturi şi muşchi de oţel. Ei bine, nu te mai ţin din lucru. Noapte bună, Owen, şi succes. Şi dacă ai nevoie de vreun ajutor, dacă e vorba doar de o lovitură cinstită de baros peste nicovală, sînt omul tău.

Şi, după un ultim hohot de rîs, omul puterii pure se afla în stradă.

- Ce ciudat ! îşi şopti Owen Warland în sinea lui, lăsîndu-şi capul pe mînă. Ce ciudat că toată visarea mea, toate ţelurile mele, patima mea pentru frumos, conştiinţa că am puterea să-l creez..., toate, toate acestea par atît de vane şi de prisos clnd îmi taie calea Robert Danforth ! Dacă l-aş vedea prea des, aş înnebuni. Forţa lui aspră întunecă şi stînjeneşte elementul spiritual din mine. Dar şi eu voi fi puternic în felul meu. Nu mă voi pleca în faţa lui !

Scoase de sub un clopot de sticlă o piesă de mare fineţe, pe care o aşeză în centrul luminii aruncate de lampă, şi, privind-o cu luare-aminte printr-o lupă, se apucă să lucreze cu o unealtă delicată de oţel. Însă deodată se lăsă pe speteaza scaunului şi-şi împreună mîinile cu o expresie de groază pe faţă, care dădea trăsăturilor sale pipernicite o înfăţişare măreaţă de titan.

- O, ceruri ! Ce-am făcut! M-a tulburat înrîurirea forţei lui Danforth! Asta m-a zăpăcit şi mi-a întunecat mintea. Am stricat totul cu lovitura fatală de care m-am temut de la început. S-a dus pe copcă truda de luni de zile, ţelul vieţii mele; s-a prăbuşit totul!

Şi a rămas acolo, în deznădejdea lui ciudată, pînă ce flacăra lămpii a prins a pîlpîi şi apoi s-a stins, lăsîndu-l pe făurarul de frumuseţi în beznă...

O vreme. Owen Warîand s-a supus acestei încercări aprige, dar de neînlăturat. A petrecut cîteva săptămîni de trîndăvie, odihnindu-şi atît de des capul în mîini încît trecătorii abia dacă mai aveau prilejul să-i vadă chipul. Cînd, în sfîrşit, îşi ridică faţa la lumina zilei, se citea uşor pe ea o schimbare neînţeleasă ; părea plictisit, cu inima împietrită. După părerea lui Peter Hovenden, însă, şi a acelor minţi înţelepte care cred că viaţa trebuie pusă la punct ca un ceas cu cuc, schimbarea era numai în bine.

într-adevăr, acum Owen se pusese pe treabă, cu rîvnă şi hotă-rîre nestrămutată. Era minunat să vezi băgarea de seamă cu care cerceta rotiţele unui ceas bătrînesc de argint, încîntîndu-i astfel pe aceia care-l purtase atîta vreme în buzunăraşul vestei, încît îl socotea trup şi suflet din fiinţa lui şi avea deci o grijă sălbatică de felul cum umbla cineva cu el. Ca urmare a faimei bune pe care a căpătat-o astfel, Owen Warland a fost poftit de autorităţile în drept să potrivească orologiul din clopotniţa bisericii şi a izbutit atît de bine în această chestiune de interes obştesc încît tot oraşul îi era recunoscător...

Într-o bună zi a acestei epoci de fericită prefacere, bătrînul Peter Hovenden a venit în vizită la fostul lui ucenic.

Ei, Owen, îmi pare bine că aud veşti aşa de bune despre tine de la toată lumea, şi mai ales de la ornicul de colo din tu'rn, care te laudă în auzul întregului oraş, la fiecare dintre cele douăzeci şi patru de ore ale zilei. Alungă-ţi pe vecie din cap prostiile cu privire la Frumos, pe care nu le-aş putea pricepe niciodată, nici eu. nici nimeni altul şi, pe deasupra, nici tu. Scapă doar de gărgăunii ăştia, şi atunci izbînda ta în viaţă va veni de la sine. Dacă urmezi calea asta, m-aş încumeta chiar să te las să-mi doftoriceşti ceasul ăsta vechi al meu, măcar că în afară de fiică-mea Annie şi de el n-am nimic mai scump pe lume.

N-aş prea îndrăzni să-l ating, domnule Hovenden, răspunde Owen stînjenit, pentru că nu se simţea cîtuşi de puţin la largul lui în faţa fostului său stăpîn.

Cu timpul, îi zise acesta, vei fi în stare s-o faci.

Cu libertatea ce, fireşte, i se cuvenea, dată fiind autoritatea lui dinainte, bătrînul ceasornicar îşi vîrî nasul prin toate lucrările lui Owen... În sinea lui, Owen gemea şi se ruga fierbinte la dumnezeu să-l izbăvească.

- Dar asta ce mai e ? strigă deodată Peter Hovenden. ridicînd un clopot prăfuit de sticlă, sub care se vedea o minunăţie mecanică, la fel de fină şi minuscul alcătuită ca şi anatomia unui fluture. Ce-o mai fi şi asta ? Owen, Owen! Lanţurile, rotiţele şi lopăţelele astea mărunte sînt o vrăjitorie. Uite ! Cu o singură ciupitură, între două degete, am să te mîntui de orice primejdie viitoare.

Pentru numele lui dumnezeu ! ţipă Oweu Warland, sărind În picioare. Dacă nu vrei să mă scoţi din minţi, te rog n-o atinge. Cea mai mică apăsare a degetului dumitale m-ar nenoroci de-a pururi.

Aha, tinere, vasăzică d-ăştia îmi eşti ? spuse bătrînul ceasornicar privindu-l tocmai atît de pătrunzător cît trebuia ca să chinuie sufletul lui Owen cu răutatea criticii lumeşti. Mă rog, fă cum ştii ! Dar vreau să te previn iarăşi că în mecanismul ăsta mic zace spiritul tău cel rău. Să-l alung ?

Dumneata eşti spiritul meu rău, răspunse Owen foarte tulburat. Dumneata şi cu oamenii aspri şi brutali, care nu mă înţeleg. Gîndurile grele ca plumbul şi deznădejdea cu care mă umpleţi sînt ca nişte bolovani de picioarele mele, pentru că altfel de mult mi-aş fi îndeplinit misiunea pe pămînt.

Peter Hovenden clătină din cap cu un amestec de dezgust şi indignare, la care se crede îndreptăţită lumea - reprezentată printre alţii şi de el - faţă de orice nerod care caută o altă răsplată decît aceea găsită în praful drumului. Apoi şi-a luat rămas bun, ameninţîndu-l cu degetul. Pe chipul lui stăruia un rînjet ce l-a urmărit pe artist în vis nopţi de-a rîndul. Fără doar şi poate, pe atunci Owen era gata să se apuce din nou de lucrul lăsat baltă, dar această întîmplare tristă l-a aruncat înapoi în starea din care pe-ncetul se smulsese.

Totuşi înclinaţia înnăscută a sufletului său nu făcuse decît să adune puteri noi în timpul aparentei lui lenevii. Către miezul verii, el îşi părăsi aproape cu totul treburile şi îngădui bătrînului Timp - cel puţin aşa cum era înfăţişat de ceasornicele şi orologiile de sub oblăduirea sa - să rătăcească la voia întîmplării... După cum zicea lumea, Owen irosea zadarnic lumina soarelui, rătăcind prin crînguri, pe cîmpii şi pe malul pîraielor. Acolo se distra ca un copil, alergînd după fluturi sau urmărind mişcările gîzelor de apă. Era ceva cu adevărat misterios în concentrarea cu care privea jucăriile acestea vii zbenguindu-se în bătaia vlntului sau cu care cerceta alcătuirea vreunei gîngănii pe care o prinsese. Fuga după fluturi era un simbol potrivit pentru goana lui după ţinta ideală. Dar oare şi Ideen de frumuseţe avea să se supună mîinilor lui ca şi fluturele care o simboliza? Dulci şi lipsite de frămîntări şi chinuri erau zilele acelea, prielnice pentru sufletul artistului. Erau pline de concepţii luminoase care străluceau în lumea sa interioară ca fluturii în soarele lumii de afară...

De data asta, Owen îşi alesese noaptea ca să dea tîrcoale ideii creatoare ce-l frămînta. întotdeauna la lăsarea întunericului se întorcea pe furiş în oraş, se încuia în atelier ca într-o cetate şi lucra ceasuri de-a rîndul cu mîinile lui delicate şi răbdătoare. Uneori îl făcea să tresară o bătaie în obloane - era paznicul oraşului ce zărise lumină printre crăpături la ceasul la care toată lumea trebuia să fie cufundată în somnul cel mai adînc. Pentru mintea bolnăvicios de simţitoare a lui Owen, lumina zilei era un musafir nepoftit, care, cu neobrăzare, îl împiedica de la lucru...

Din starea de toropeală ce urma muncii de peste noapte l-a trezit într-o bună zi Annie Hovenden. A intrat în prăvălie, lipsită de sfiiciune, ca o clientă oarecare, şi totodată cu ceva din familiaritatea unei prietene din copilărie. îşi găurise degetarul de argint, ros de atîta întrebuinţare, şi-l rugă pe Owen să i-l repare.

Dar nu ştiu dacă te vei coborî pînă la o treabă ca asta, rîse ea, acum, cînd eşti stăpînit de ideea de a da viaţă maşinăriilor.

De unde ai mai scos-o şi pe asta, Annie ? întrebă Owen tresărind surprins.

A, răspunse ea, din capul meu şi din unele vorbe pe care le-am auzit chiar de la tine cu mulţi ani în urmă, cînd erai doar un băieţel, iar eu mă ţineam încă de fustele mamei. Dar hai. spune! Vrei să-mi dregi degetarul ăsta prăpădit ?

Pentru tine, Annie, sînt în stare de orice, chiar şi să lucrez la foalele lui Robert Danforth.

Ei, apoi ştiu că ţi-ar sta bine ! răspunse Annie, privind cu un dispreţ abia simţit trupul puţintel şi subţire al artistului. Mă rog. uite degetarul !

Dar ce ciudată idee ţi-a mai trecut prin cap cu însufleţirea maşinilor ! zise Owen.

Pe urmă i s-a furişat în minte gîndul că fata asta are darul de-al pricepe mai bine decît toţi ceilalţi oameni de pe lume. Şi ce sprijin şi izvor de putere ar avea în singurătatea lui. de-ar putea dobînndi înţelegerea singurei fiinţe pe care o iubea !...

Annie, strigă el pălind înspăimîntător, cu dragă inimă ţi-aş destăinui ţelul meu în viaţă. Eu cred că tu l-ai preţui cum se cuvine. Ştiu că, ascultînd taina mea, tu i-ai da cinstirea la care n-am dreptul să mă aştept din partea oamenilor brutali şi meschini.

Păi nu ? Sigur că da ! răspunse Annie Hovenden rîzînd uşuratic. Hai, lămureşte-mă repede ce vrea să fie titirezul ăsta micuţ, făurit aşa de drăgălaş, că ar putea sluji de jucărie reginei Mab. Ia uite ! Am să-l pun în mişcare.

- Stai! ţipă Owen. Opreşte-te.

Abia a ajuns Annie să atingă uşurel, cu vîrful unui ac, acea minusculă porţiune a maşinăriei complicate care a fost pomenită de mai multe ori. că artistul a şi apucat-o atît de tare de încheietura mîimii încît a făcut-o să ţipe de durere. De altfel, a înspăimîntat-o şi căutătura de cumplită mînie şi suferinţă care i-a schimonosit trăsăturile feţei. După o clipă, el şi-a cuprins capul în palme.

- Du-te Annie! a murmurat el. M-am înşelat şi trebuie să sufăr pentru asta. Tînjeam după înţelegere şi mă gîndeam, îmi închipuiam, visam că tu mi-ai putea-o da. Dar ţie, Annie, îţi lipseşte talismanul care să te ajute să pătrunzi tainele mele. Cu o singură atingere de mînă ai spulberat luni de zile de trudă şi o viaţă întreagă de gîndire. Nu e vina ta, Annie, dar m-ai distrus.

Bietul Owen Warland ! Într-adevăr greşise, dar era vrednic de iertare. Pentru că dacă vreun suflet de om ar fi putut preţui lucrările care în ochii lui păreau atît de sacre, acel suflet numai al unei femei ar fi putut fi. La urma urmei, poate că Annie Hovenden nu l-ar fi dezamăgit dacă ar fi luminat-o adînca înţelepciune a dragostei.

Felul în care a petrecut făurarul de frumuseţi iarna următoare l-a convins pe toţi cei care-şi mai păstraseră încrederea ori nădejdea în el că, într-adevăr, e sortit, fără putinţă de scăpare, să nu slujească lumii la nimic, iar lui însuşi să-şi aducă o soartă rea. Moartea unei rude l-a făcut stăpîn pe o mică moştenire. Nemaifiind acum silit să muncească şi pierzînd înrîurirea statornică a unui ţel înalt - înalt cel puţin pentru el -, a prins năravuri potrivnice însăşi alcătuiri sale firave...

Owen Warland a căutat alinarea pe care desfrîul o îmbracă într-o pojghiţă subţire de fericire. A privit lumea prin paharul cu vin auriu, a rămas cu ochii ţintă la vedeniile jucăuşe din spuma băuturii, care umple văzduhul cu năluciri nebuneşti, prefăcîndu-le prea adesea în stafii ale deznădejdii...

Din starea asta primejdioasă l-a izbăvit o întîmplare la care au fost martori mai mulţi oameni. Dar nici minţile cele mai agere n-au putut lămuri sau ghici ce s-a petrecut în capul lui Owen Warland. Totul a fost cum nu se poate mai simplu. Într-o după-amiază însorită de primăvară, pe cînd făurarul de frumuseţi stătea la un pahar de vin cu prietenii lui de chefuri, un fluture splendid a intrat pe fereastra deschisă şi a început să zboare în jurul său.

- A ! strigă Owen, care băuse zdravăn. Odraslă a soarelui şi tovarăş de joacă al zefirului văratic, ai înviat iar după toropeala tristă în care ai iernat ?! Atunci a sosit şi pentru mine vremea să mă pun pe treabă. Şi, lăsîndu-şi paharul încă plin pe masă. plecă, şi nimeni nu-l mai văzu de atunci bînd măcar un strop de vin.

Din nou începu să rătăcească prin păduri şi pe cîmpii. S-ar zice că fluturele strălucitor de frumuseţe care se ivise ca un spiriduş pe cînd Owen stătea la masă cu chefliii neciopliţi era într-adevăr un spirit menit să-l recheme la viaţa aceea pură şi ideală prin care se deosebise atît de mult de ceilalţi oameni... S-ar zice că pornea în căutarea acestui spirit, urmărindu-i rătăcirile în plin soare, pentru că şi acum. ca şi în vara trecută, îl vedea lumea furişindu-se cît mai aproape de un fluture oprit pe-o floare şi pierzîndu-se în admiraţia lui. Iar cînd fluturele îşi lua zborul, nu slăbea din ochi vedenia înaripată. Dar la ce ţintea oare munca lui. reluată la ore nepotrivite, aşa cum îşi putea da seama paznicul oraşului după lumina care răzbătea prin crăpăturile din obloanele atelierului ?

Orăşenii găseau o pricină atotcuprinzătoare pentru toate aceste ciudăţenii : „Owen Warland a înnebunit !" Ce eficacitate universală, cîtă satisfacţie şi alinare pentru susceptibilitatea rănită a minţilor injuste şi stupide aduce această metodă uşoară de a explica tot ce depăşeşte ţelurile banale ale oamenilor de rînd !...

Întorcîndu-se într-o seară acasă, după hoinărelile obişnuite, tocmai arunca lumina lămpii asupra lucrului delicat pe care-l întrerupsese şi-l reluase de nenumărate ori, cînd a fost surprins de intrarea bătrînului Peter Hovenden. De cîte ori îl vedea pe acest om, Owen avea o strîngere de inimă. Din toată lumea înconjurătoare, el era cel mai îngrozitor, pentru că pătrundea cu ascuţime şi înţelegere tot ce vedea, dar pe de altă parte respingea neîncrezător şi hotărît tot ce nu vedea cu ochii. De data asta, însă, bătrînul ceasornicar n-a avut să-i spună decît vreo două cuvinte prieteneşti :

- Owen. băiete, vino neapărat la noi mîine seară ! Artistul începu să bîiguie nişte scuze.

- Nu se poate, îi spuse iar Peter Hovenden. trebuie să vii, în amintirea zilelor în care făceai şi tu parte din familia noastră. Cum, hălete nu ştii că fiică-mea, Annie, s-a logodit cu Robert Danforth ? Dăm şi noi o modestă petrecere pentru a sărbători acest prilej de bucurie.

- Ah, tresări Owen.

Atîta a rostit. Doar o silabă. Glasul putea să pară rece şi nepăsător unei urechi ca a lui Peter Hovenden, şi totuşi se simţea în el strigătul înăbuşit al inimii bietului artist...

Însă o singură izbucnire şi-a îngăduit, pe care bătrînul ceasornicar nu putea s-o bage de seamă. Ridicînd unealta cu care se pregătea să înceapă lucrul. îi dădu drumul să cadă asupra maşinăriei pitice, care-l costase iarăşi luni de trudă şi frămlntare. Izbitura o nimici.

Povestea lui Owen Warland n-ar fi fost o imagine potrivită a vieţii agitate a celor ce se străduiesc să făurească frumosul dacă printre alte înrîuriri potrivnice nu s-ar fi amestecat şi dragostea, ca să-i fure îndemînarea. La prima vedere, el nu fusese un îndrăgostit pătimaş sau îndrăzneţ. Drumul iubirii lui rămăsese pe de-a-ntregul închis, cu furtunile şi nefericirea sa, în închipuirea artistului; aşa că - deşi în ochii lui Owen sentimentul acesta era covîrşitor - nici Annie nu avea cunoştinţă de el decît datorită intuiţiei feminine.

Dînd uitării vremea în care fata arătase că nu e în stare să răspundă simţămintelor lui profunde, el se încăpăţînase să împletească chipul lui Annie în toate visurile lui de izbîndă în artă... Dar nu încape îndoială că se înşelase; Annie Hovenden nu avea însuşirile cu care o înzestrase închipuirea lui. Sub înfăţişarea cu care o vedea în mintea lui, fata era o creaţie a lui proprie, în aceeaşi măsură ca şi mecanismul misterios dacă va fi fost sortit să fie realizat vreodată...

A căzut greu bolnav. După ce s-a vindecat, trupul său mic şi subţire a prins a se împlini mai bine ca oricînd. Obrajii lui supţi s-au rotunjit. Mîna lui mică şi delicată s-a făcut durdulie... Vorbea acum mult - şi nu haîandala. Ba chiar oamenii au început să-l creadă un fel de flecar pentru că era în stare să cuvînteze, pînă îi făcea pe toţi să caşte de plictiseală, despre maşinăriile minunate de care aflase de prin cărţi. Le înşira tot soiul de poveşti despre omul de alamă construit de Albertus TMagnus şi despre capul de alamă al călugărului Roger Bacon; apoi. trecînd la vremuri mai apropiate, pomenea de trăsura automată cu cai, despre care se zicea că ar fi fost fabricată pentru delfinul Franţei, deopotrivă cu un bărzăune, ce bîzîia pe la ureche mai dihai ca un muscoi viu. fără să fie de fapt decît o alcătuire de arcuri mărunte de oţel Mai era şi o poveste cu o răţuşcă ce se legăna de colo pînă colo, măcăind şi ciugulind, pe care de-ar fi cumpărat-o vreun om cinstit ca s-o mănînce friptă s-ar fi trezit în faţa unei păcăleli : bobocul de raţă nu era decît o maşinărie îmbrăcată în puf şi pene.

- Acum sînt însă convins, zicea Owen Warland, că toate aceste povestiri sînt pe de-a-ntregul născocite.

Şi apoi mărturisea în taină că altădată nu gîndise tot aşa. Pe vremuri, cînd hoinărea şi visa toată ziulica, socotise cu putinţă, într-un anumit sens, să însufleţească maşinile, să îmbine noua formă de viaţă şi mişcare, produsă astfel, cu o frumuseţe care să atingă idealul ce şi-l propusese natura în toate creaţiile ei, chiar dacă nu se ostenise să-l şi înfăptuiască.

- Acuma am lăsat totul la o parte, zicea el. A fost un vis dintr-acelea cu care se leagănă întotdeauna tinerii. Acum, că am prins puţină minte, îmi vine să rîd cînd mă gîndesc la asta !...

Lui Owen Warland însă spiritul nu-i murise şi nici nu dispăruse. Era numai adormit. Cum s-a trezit din nou, nu ştim. Poate că toropeala somnului i-a fost întreruptă de spasmele unei dureri. Poate, ca şi altădată, a venit fluturele şi s-a învîrtit în jurul lui Owen, redîndu-i vechiul scop în viaţă (pentru că, într-adevăr, această fiinţă însorită avea întotdeauna un mesaj misterios pentru artist). Fie că trupul i-a fost străbătut de durere sau de fericire, primul lui îndemn a fost să mulţumească cerului pentru că i-a redat gîndirea, imaginaţia şi ascuţimea sensibilităţii, pe care le pierduse.

- Şi acum la treabă ! îşi zise el. Niciodată nu m-am simţit mai în putere ca acum să-mi îndeplinesc sarcina.

Cu toate că se simţea atît de puternic, ceva îl îndemna să lucreze cu mai multă grijă : neliniştea ca nu cumva moartea să-l cuprindă înainte de a termina munca. Poate că neliniştea asta o fi împărtăşită de toţi oamenii care-şi pun în gînd un lucru atît de înalt, după părerea lor, încît însemnătatea vieţii atîrnă de înfăptuirea lui...

...Soarta lui Owen VVarland, bună sau rea, a fost să-şi realizeze scopul pe care l-a avut în viaţă. Să trecem peste ani îndelungaţi de neostenită gîndire, de strădanii şi de dorinţi, de trudă amănunţită şi nelinişte istovitoare - urmaţi de o clipă de triumf în singurătate. Să-l privim pe artist într-o seară de iarnă bătînd la uşa lui Robert Danforth şi rugînd să fie primit şi el la gura sobei. Acolo l-a găsit pe fierar cu făptura lui uriaşă întru totul încălzită şi îmblînzită de înrîurirea căminului şi a familiei.

Era acolo şi Annie, devenită acum o cucoană cu multe trăsături din firea simplă şi robustă a bărbatului ei, dar plină, după cum credea încă Owen Warland, de o graţie deosebită, care o făcea mijlocitoare între putere şi frumuseţe.

Şi s-a mai întîmplat ca bătrînul Peter Hovenden să fie în seara aceea oaspele fiicei sale. De cum a intrat, artistul a dat cu ochii de faţa bătrînului, pe care se citea critica ascuţită şi rece.

Bunul meu prieten, strigă Robert Danforth, sărind în picioare şi strîngînd degetele pricăjite ale artistului în mîna deprinsă a învîrti drugii de fier. Dragă Owen, e drăguţ din partea ta că ai venit în sfîrşit la noi, ca unul ce ne eşti vechi prieten şi vecin. Mă temeam că perpetuum mobile ăla al tău te-a vrăjit pînă într-atît încît ai uitat vremurile de altădată.

Ne bucurăm că te vedem, zise Annie roşind. N-a fost prea frumos din partea ta, ca prieten, să ne ocoleşti atîta amar de vreme.

Frumosul, Owen, întrebă în chip de binețe ceasornicarul încărcat de ani, cum merge Frumosul ? L-ai făurit în cele din urmă ?

Făurarul de frumuseți nu răspunse pe dată, tresărind la ivirea unui copilandru voinic care se dădea tumba pe covor - un omuleț sosit în mod tainic din nemărginirea lumii, dar cu ceva atît de zdravăn în făptura lui, încît părea plămădit din cel mai vîrtos aluat de pe pămînt. Această odraslă de nădejde se tîrî către noul venit şi. aşezîndu-se în coadă, cum zicea Robert Danforth. il cercetă îndelung pe Owen, cu atîta înțelepciune în ochi, încît maică-sa nu s-a putut stăpîni să nu schimbe cu bărbatul ei o privire plină de mîndrie.

Dar pe artist l-au tulburat privirile copilului pentru că semănau cu expresia obişnuită a lui Peter Hovenden. I se părea că bătrînul ceasornicar a fost micşorat pînă la statura prichindelului şi priveşte prin ochii lui de copil, repetînd ca acum întrebarea răutăcioasă : Frumosul, Owen, Ce se mai aude cu Frumosul ? Ai izbutit să făureşti Frumosul?

Da, am izbutit, răspunse artistul cu o licărire de triumf în ochi şi un zîmbet ca o rază de soare. Arăta trist totuşi pentru că era adînc cufundat în gînduri. Da, prieteni, urmă el, ăsta e adevărul. Am izbutit !

„-.Zău!? strigă Annie, şi fața ei căpătă iarăşi veselia feciorelnică. Şi acum e îngăduit oare să întrebăm care e taina ?

- Fără îndoială; tocmai pentru a o dezvălui am venit aici, răspunse Owen Warland. Vei cunoaşte, vei vedea şi vei pipăi, vei avea această taină, fiindcă, vezi tu, Annie - dacă mai pot vorbi aşa cu prietena mea din copilărie -, Annie, ca dar de nuntă am făcut eu maşinăria asta însuflețită, armonia asta de mişcări, taina asta a_ frumuseții. Vine tîrziu, într-adevăr, dar tocmai pe măsură ce înaintăm în viață, cînd lucrurile încep să-şi piardă prospețimea culorilor şi sufletele noastre finețea percepției, avem mai multă nevoie de frumusețe. Dacă - iartă-mă, Annie ! -, dacă ştii să pre-țuieşti darul ăsta, atunci nu poate niciodată veni prea tîrziu.

Şi, în vreme ce vorbea, scoase o cutiuță ca acelea pentru giuvae-ruri. Fusese dăltuită şi crestată, chiar de el, din lemn de abanos. În ea erau incrustate figuri de sidef înfățişînd un băiat în urmărirea unui fluture care se preface mai apoi într-un spirit înaripat şi zboară spre cer, pe cînd băiatul găseşte atîta putere, izvorîtă din dorința lui arzătoare, încît se înalță de la pămînt pînă la nori şi de la nori în sferele cereşti ca să capete Frumosul.

Artistul deschise caseta de abanos şi-i spuse Anniei să pună degetul pe margine. Annie se supuse, dar era cît pe aci să țipe de spaimă cînd un fluture se ridică, fîlfîind şi lăsîndu-se pe vîrful degetului ei, şi-şi vîntură splendidele aripi purpurii cu pete de aur de parcă s-ar fi pregătit de zbor. Cuvintele nu pot zugrăvi minunăția, strălucirea şi delicatețea neasemuită pe care le îmbina frumusețea acestui obiect. Fluturele ideal al Naturii era realizat aici în perfecțiunea sa - nu după modelul insectelor care ies la soare şi zboară de colo-colo, printre florile terestre, ci după canoanele gîzelor care roiesc pe pajiştile raiului ca să slujească de jucării îngerilor nevîrstnici şi sufletelor copiilor morți.

Se desluşea puful bogat de pe aripi, lucirea ochilor părea însuflețită. Roşeața flăcărilor juca în jurul acestei minuni, şi lumînările îşi vărsau strălucirea asupra ei, dar şi ea părea să arunce o lumină albă, care se revărsa ca razele nestematelor, pe mîna întinsă şi pe degetul unde se lăsa.

În frumusețea ei deplină se pierdea orice prețuire a mărimii. Nici dacă aripile ar fi atins cerul n-ar fi putut umple mintea omenească de mai multă uimire şi încîntare.

- Minunat! Minunat! strigă Annie. E viu? E viu?

- „Viu" ? De bună-seamă, răspunse bărbatul ei. Ce, tu crezi că e înzestrat vreun muritor cu destulă iscusință ca să facă un fluture sau şi-ar bate cineva capul să făurească unul cînd orice copilandru poate prinde şi o duzină într-o după-masă de vară ? „Viu"! Artizî vorbă. Sigur că e viu ! În schimb, cutia asta frumuşică c fără doar şi poate lucrată de prietenul nostru Owen, şi, pe legea mea, îi face cinste.

' În clipa aceea, gîngania îşi flutură iarăşi aripile, cu o mişcare aidoma celor de pe pajiştile înflorite. Annie se sperie, ba chiar se îngrozi pentru că, în ciuda părerii bărbatului ei, nu putea să se dumirească pe deplin dacă era o viețuitoare a lui dumnezeu sau un mecanism miraculos.

- E viu ? repetă ea mai serioasă ca înainte.

- Judecă singură! zise Owen Warland, care se uita țintă în ochii ei.

Fluturele îşi luă acum zborul, se învîrti fîlfîind din aripi pe la urechile Anniei şi apoi se avîntă către un colț al tavanului, fără a se face însă nevăzut, deoarece licăriri de stele îi invalidau mişcările aripilor. De jos, de pe duşumea, băiețelul îi urmărea zborul cu ochişorii lui înțelepți. După ce dădu roată prin odaie, fluturele coborî în spirală şi se aşeză la loc pe degetul Anniei.

Dar e viu sau nu ? întrebă ea din nou. Şi degetul pe care se aşezase tainica frumusețe tremura aşa de tare că fluturele a fost silit să se cumpănească cu aripile ca să nu cadă. Spune-mi o dată dacă e viu sau e lucrat de mîinile tale?

Ce rost are să întrebi cine l-a lucrat, de vreme ce e frumos ? îi răspunse Owen Warland. „Viu" ? Sigur, Annie ; se poate spune foarte bine că are viață, pentru că mi-a sorbit-o pe a mea în adîncul ființei lui. În secretul acestui fluture şi în frumusețea lui, şi nu numai pe dinafară, ci şi în toată alcătuirea lui lăuntrică, sînt oglindite mintea, închipuirea, sensibilitatea, sufletul unui făurar de frumuseți. Da, eu l-am făcut! Dar... (şi aici fața lui se schimbă întrucîtva) fluturele ăsta nu mai e acum pentru mine ceea ce era în copilărie, cînd îl întrezăream undeva departe, visînd cu ochii deschişi...

. - Orice-ar fi, e o jucărie frumoasă, zise fierarul rîzînd cu o bucurie copilărească. Mă întreb de ar catadicsi să se aşeze pe un deget aşa de mare şi gros ca al meu? Adu-l mai aproape, Annie!

în urma îndrumărilor artistului, Annie îşi alătură vîrful degetului de cel al bărbatului ei, şi, după o şovăială de o clipă, fluturele trecu de la unul la celălalt. Apoi, ca preludiu la un al doilea zbor, flutură iar din aripioare, aproape ca şi prima dată. înălțîndu-se de pe degetul vînjos al fierarului, făcu cîteva cercuri pînă la tavan, străbătu odaia şi se întoarse cu o mişcare unduioasă la locul de pornire.

- Asta le taie pe toate! strigă Robert Danforth, aducîndu-i cea mai inimoasă laudă căreia îi putea da el glas. Şi, într-adevăr, dacă s-ar fi oprit aici, nici unui om mai meşter la vorbă şi mai deprins cu simțirile drăgălaşe nu i-ar fi venit uşor să spună mai mult. Mărturisesc că e mai presus de înțelegerea mea, urmă el. Dar parcă ce mare procopseală ? Mult mai de folos e o singură lovitură cinstită a barosului meu decît toți cei cinci ani de chin pe care i-a irosit prietenul nostru Owen pentru fluturele ăsta.

Tocmai atunci copilul bătu din palme şi gînguri ceva nedesluşit, cerînd parcă să i se dea lui fluturele să se joace cu el.

Între timp, Owen Warland trăgea cu coada ochiului la Annie să vadă dacă împărtăşeşte felul de a gîndi al bărbatului ei, care pusese în cumpănă Frumosul şi Utilul- Toată bunătatea cu care îl primise, toată uimirea şi admirația cu care privea opera minunată a mîinilor lui şi întruchiparea ideii lui erau pătrunse de un dispreț tainic - poate chiar prea tainic pentru a-şi da singură seama de el, dar destul de limpede pentru discernămîntul intuitiv al artistului. Owen însă, către sfîrşitul trudei sale, se ridicase mai presus de starea în care o astfel de descoperire l-ar fi chinuit: Nu afla abia acum, în acest ceas al doisprezecelea, că dacă nu cauți în sinea ta răsplata înaltelor înfăptuiri o cauți degeaba.

Mai era, cu toate acestea, şi un alt punct de vedere pe care Annie şi bărbatul ei, şi chiar Peter Hovenden, ar fi putut să-l înțeleagă pe deplin şi care i-ar fi convins chiar că truda de ani de zile nu fusese zadarnică, ci dimpotrivă, Owen Warland le-ar fi putut spune că acest fluture, această jucărie, darul de nuntă făcut de un biet ceasornicar nevestei unui fierar, era de fapt un adevărat giuvaer, pe care un cap încoronat l-ar fi plătit cu onoruri şi pungi de aur, pentru a-l încuia în visteria sa, ca pe cel mai minunat şi mai rar dintre nestematele aflate acolo.

Dar artistul zîmbi şi păstră taina numai pentru sine.

Tată, zise Annie gîndind că un cuvînt de laudă din partea bătrînului meşteşugar i-ar putea face plăcere fostului său ucenic, hai, vino să te minunezi şi tu de fluturele ăsta drăgălaş !

Ia să-l văd, grăi Peter Hovenden, ridicîndu-se de pe scaun cu un zîmbet batjocoritor, care-i făcea întotdeauna pe oameni-să se îndoiască - aşa cum se îndoia şi el - de tot ce nu avea existență tangibilă. Iacă-tă degetul meu, ca să se urce pe el! Am să-l înțeleg mai bine după ce-l ating o dată.

Numai că, spre uimirea crescîndă a Anniei, cînd Peter Hovenden îşi lipi vîrful degetului de al bărbatului ei, pe care se mai afla încă fluturele, gîngania îşi pleoşti aripioarele, părînd gata-gata să se prăbuşească la podea. Dacă nu cumva o înşelau ochii, pînă şi petele de aur strălucitor de pe aripi şi trup pălīră, purpura aprinsă se întunecă, şi scînteierile de stele care împrăştiau lumină în jurul mîinii fierarului slăbiră şi apoi se stinseră-

Moare! Moare! strigă Annie înspăimîntată-

E o creație din cale afară de delicată ! spuse netulburat artistul. După cum v-am mai spus, a absorbit o parte din sufletul meu - spune-ți-i magnetism sau cum vreți voi. Într-o atmosferă de îndoială şi batjocură, fluturele acesta pare că suferă chinuri cumplite, ca şi acela care a

picurat în el propria sa viață. Vedeți ? A și început să-și piardă frumusețea ; încă vreo două minute și alcătuirea lui sensibilă o să se strice de tot și nimeni n-o s-o mai poată drege.
Îndepărtează-ți mîna, tată ! îl rugă Annie, făcîndu-se albă ca varul la față. Uite, e aici copilul meu ! Să pogoare pe mîna lui nevinovată! Acolo _ o să învie iar, și culorile lui ■ au să strălucească mai frumos ca oricînd.

Zîmbind acum, tatăl ei își trase degetul la o parte. Atunci fluturele păru că-și recapătă puterea și voința de a se mișca, în timp ce culorile lui prindeau la loc strălucirea dinainte, iar stra-nia-i licărire stelară se ivi din nou în jurul său ca un nimb- La început, cînd a trecut de pe mîna lui Robert Danforth pe degețelul copilului această lumină a sporit atît de mult încît a aruncat umbra băiatului pe perete. Copilul a întins mîna grăsulie, așa cum văzuse că au făcut părinții lui, și a urmărit cu bucurie nevinovată fluturarea de aripi a insectei-

Și totuși pe fața lui stăruia parcă • un ciudat aer de înțelepciune, care-l făcu pe Owen Warland să se simtă rău, de parcă băiatul ar fi fost 'bătrînul Hovenden, mîntuit doar în parte de asprul lui scenticism printr-o încredere copilărească.
Ce mutră înțeleaptă a făcut prichindelul ! îi șopti Robert Danforth nevestei.
În viața mea n-am văzut o privire ca asta în ochii unui copil, răspunse Annie. pe bună dreptate, admirîndu-și odrasla mai mult decît fluturele artistic. Drăguțul de el, pricepe taina mai bine decît noi.

Strălucirea fluturelui mecanic pîlpîia și apoi se stingea mereu, de parcă ar fi simțul, aidoma artistului, ceva nu tocmai prietenos

În firea copilului. în cele din urmă, fluturele se ridică de pe mînuța băiatului, cu o mișcare slobodă și avîntată, ce părea să-l poarte fără sforțare tot mai sus... Dacă n-ar fi întîmpinat nici o piedică, s-ar fi înălțat spre tăriile cerului și ar fi ajuns nemuritor ; dar luciul său lumină tavanul; țesătura nespus de fină a aripioarelor lui se frecă de acest mediu pămîntesc, și cîteva scîntei căzură ca smulse din puzderia de stele a Căii Robilor și rămaseră să licărească pe covor. Apoi fluturele coborî și el, fremătînd din aripioare și, în loc să se întoarcă la copil, păru atras de mîna Făurarului de Frumuseți.

- Asta nu! Asta nu! murmură Owen Warland, ca și cum creația sa l-ar fi putut înțelege. Tu ai plecat din inima stăpînului tău, care te-a zămislit, și nu mai ai de ce să faci cale întoarsă!

Cu o mișcare șovăielnică, aruncînd raze tremurătoare, fluturele se zbătu pare-se să ajungă pe degetul copilului. Dar pe cînd mai plutea încă în aer, băiatul cel voinic, pe fața căruia se citea expresia răutăcioasă și vicleană a bunicului său, înhață insecta fermecată și o turti în palmă. Annie țipă; bătrînul Peter Hovenden izbucni într-un rîs disprețuitor și fără inimă. Potcovarul desfăcu mîna copilului cu de-a sila și găsi în podul palmei o grămăjoară de frînturi lucioase, din care zburase pentru totdeauna taina frumuseții.

Cît despre Owen Warland, el privea nepăsător la aparenta năruire a trudei sale de o viață întreagă- Dar nu era deloc năruire. Prinsese un fluture cu mult mai de preț decît acela- Cînd artistul s-a înălțat atît de sus încît a înfăptuit Frumosul, distrugerea creației sale de către semenii lui neștiutori nu mai însemna nimic în ochii lui- Conștiința împlinirii visului său îl bucura pe deplin.

SFÎRȘIT

2

Comoara lui Peter Goldthwaite

Și așa, Peter, vasăzică nici nu vrei să stai de vorbă asupra tîrgului ăsta ? zise domnul John Brown, îmbumbîndu-și surtucul peste rotunjimile destul de însemnate ale persoanei sale și trăgîndu-și mănușile pe degete. Nu vrei cu nici un chip să-mi vinzi hardughia asta cu pămînt cu tot, la prețul pomenit ?
Nici la prețul ăsta și nici măcar la unul întreit, răspunse Peter Goldthwaite, un bărbat cărunt, deșirat și cu hainele ferfeniță. Adevărul adevărat, domnule Brown, este că trebuie să-ți cauți alt teren pentru blocul dumitale de cărămidă și să te mulțumești să-l lași pe ăsta tot în stăpînirea mea. Pentru vara viitoare plănuiesc să ridic o căsoaie de toată frumusețea peste pivnița' celei vechi.
Ptiu, Peter! strigă domnul Brown, deschizînd ușa bucătăriei. mulțumește-te să clădești palate în văzduh, unde locurile de casă sînt mai ieftine decît pe pămînt, ca să nu mai vorbim de costul cărămizilor și al mortarului. Temelii dintr-acelea sînt destul de solide pentru clădirile tale, pe cînd asta de sub noi e tocmai ce-mi trebuie mie ; așa că ne putem face amîndoi treburile cum nu se poate mai bine. Ei, te mai întreb o dată, ce zici ?

- Taman ce-am zis și mai înainte, răspunse Peter Goldthwaite.

Cît despre palatele din văzduh, ale mele n-or fi poate chiar așa de semețe ca o clădire de felul acela, dar poate sînt la fel de bine înfipte în pămînt ca și un bloc zidit foarte cinstit din cărămidă, cu pînzărie, croitorii și bănci de credit la catul de jos și cu avocați la cel de sus, măcar că dumneata ții morțiș să-l înlocuiești.

- Bine, Peter, dar cheltuiala ? Ei ? se îndîrji domnul Brown, cam țîfnos, părăsind încăperea. Sau poate că o acoperi cît ai bate din palme cu un cec de la banca „Balonul de săpun " ?

Cu vreo douăzeci sau treizeci de ani în urmă, John Brown și Peter Goldthwaite fuseseră cunoscuți în lumea comercială ca tovarăși- - sub firma „Goldthwaite & Brown" Numai că tovărășia se desfăcuse repede din cauza firii deosebite a celor două părți.

De atunci încoace, John Brown, avînd tocmai însușirile a o mie de alți John Brown și, prin aceeași neobosită osîrdie ca și ei, ajunsese la o mare înflorire, fiind totodată unul dintre cei mai bogați John Brown de pe lumea asta.

Peter Goldthwaite, dimpotrivă, după ce încercase o mulțime de planuri care ar fi trebuit să adune toată moneda metalică și de hîrtie din țară în cuferele lui, a rămas la fel de calic ca și oricare alt om cu coatele peticite. Deosebirea dintre el și fostul său asociat poate fi lămurită în două vorbe: în vreme ce John Brown nu se bizuia niciodată pe noroc, îl avea întotdeauna ; pe cînd Peter Goldthwaite își întemeia toate planurile pe noroc, și nu-l avea niciodată. Atîta vreme cît mijloacele îi îngăduiseră. făcuse speculații grandioase ; dar în ultimii ani, ele se mărginiseră la afaceri neînsemnate - de genul jocului la loterie. Odată pornise undeva spre sud cu o expediție de căutători de aur și izbutise cu multă iscusință să-și golească de tot buzunarele, în vreme ce alții și le umpluseră ochi pe ale lor cu pepite de prin partea locului. Mai de curînd cheltuise o moștenire de vreo mie-două de dolari cumpărînd rente mexicane, drept care devenise proprietarul unei provincii ; care însă, după cum s-a dumirit apoi Peter, se afla așezată acolo unde putea să-și cumpere - tot cu banii ăștia - o întreagă împărăție în nori.

După descoperirea acestei proprietăți de preț, Peter s-a întors atît de prăpădit, de slab și de rufos, încît, ajungînd în Noua Anglie, sperietoarele de ciori îi făceau semne prietenești cînd trecea pe lîngă vreun lan de grîne.

- Aș ! fluturau doar în bătaia vîntului. zicea Peter Goldthwaite. Ba nu. Peter, zău că sperietoarele de ciori îți făceau semne pentru că-și recunoșteau fratele.

În vremea cînd se petrece povestea noastră, tot cîștigul pe care-l pusese la o parte n-ar fi ajuns nici măcar să plătească impozitul pe casa bătrînească în care locuia. Era o casă de lemn, cu multe cornișe și turnulețe, roasă de ploi și acoperită de mușchi, așa cum găsim ici-colo pe străzile orașelor noastre mai vechi, cu catul de sus răsfrînt deasupra celui de jos, ca o frunte încruntată la vederea noutăților din jur. De casa asta strămoșească, așa nevoiașă cum era, înțeleptul Peter Goldthwaite nu voia să se despartă nici în ruptul capului. Pentru pricini cunoscute numai lui, nu voia s-o vîndă nici la mezat, nici prin bună învoială, măcar că, fiind situată central, pe strada principală a orașului, i-ar fi adus un preț bun. Se părea într-adevăr că există o fatalitate care-l lega de locul unde se născuse, pentru că, oricît de des ajunsese în pragul ruinei, așa onm se afla și acum, nu făcuse acel ultim pas care l-ar fi silit să-și dea casa pe mîna creditorilor. Așa că aici sălășluia el, laolaltă cu ghinionul, în așteptarea norocului.

Și, prin urmare, chiar aici, în bucătăria lui - singura odaie din care trosnetul vreascurilor aprinse mai alunga frigul unei seri de noiembrie - a primit sărmanul Peter Goldthwaite vizita bogătașului care-i fusese odinioară tovarăș. La sfîrșitul întrevederii lor, Peter lăsă capul în jos și se uită cam abătut la hainele de pe el, care păreau făcute încă pe vremea firmei „Goldthwaite & Brown". Partea de sus a îmbrăcămintei era un surtuc dubios, tare ieșit de soare și cîrpit pe la coate cu bucăți de postav mai nou ; pe dedesubt purta o jiletcă neagră,

cam roasă, văduvită de vreo cîţiva nasturi de mătase, al căror loc îl luaseră alţii de cu totul alt fel ; şi. în sfîrşit, deşi avea o pereche de pantaloni gri, care erau din cale afară de ponosiţi şi îşi cam schimbaseră culoarea, rumenindu-se adesea împreună cu ţurloaiele lui Peter la focşorul din cămin.

De altfel, persoana lui Peter era pe măsura arătoaselor lui veşminte. Sfrijit, cărunt, cu obrajii scofîlciţi şi cu ochii duşi în fundul capului, arăta într-adevăr ca un om care se hrănise cu planuri clădite pe nisip şi nădejdi zadarnice, pînă ce a ajuns să nu mai poată nici să-şi ţină zilele cu asemenea zeamă lungă, nici să înghită o mîncare mai de doamne-ajută.

Dar cu una, cu alta. Peter Goldthwaite al nostru, chiar aşa gă-găuţă şi smintit cum era, ar fi putut face o figură foarte frumoasă în lume dacă şi-ar fi folosit imaginaţia în sfera celestă a poeziei, în loc s-o prefacă într-un demon al stricăciunii în afaceri băneşti. La drept vorbind, nu era băiat rău, ci. dimpotrivă, nevinovat ca un copil. Aşa cum îl hărăzise natura, era cinstit şi onorabil, un adevărat gentleman - în măsura în care îi îngăduie oricărui om viaţa zbuciumată şi nevoia care le strînge în spate.

Şi cum stătea Peter aşa, pe cărămizile strîmbe ale căminului, uitîndu-se jur împrejur la jalea din bucătăria veche, în ochi i se aprinse lumina unui entuziasm care-l părăsea arareori. Ridică mîna. strînse pumnul şi-l izbi cu putere în cărămizile afumate.

- A sosit vremea! spuse el. Avînd o asemenea comoară la îndemînă, ar fi o nebunie să mai trăiesc ca un om sărman. Mîine dimineaţă încep cu podul, şi să mă bată dumnezeu dacă m-oi lăsa pînă nu dărîm toată casa.

Afundată în cotlonul din dosul căminului, ca o vrăjitoare într-o peşteră cufundată în beznă, stătea o bătrînică şi cîrpea una dintre cele două perechi de ciorapi cu care-şi apăra Peter Goldthwaite degetele de la picioare să nu-i degere. Cum partea de sus a ciorapilor era încă bună, pe cînd cea de jos era prea ruptă ca s-o mai poată ţese cumva, baba tăiase în bucăţi o ruptură de fustă de flanelă, ca să-i tălpuiască.

Tabitha Porter era o fată bătrînă, trecută de şaizeci de ani, din care cincizeci şi cinci - de cînd o scosese bunicul lui Peter de la azilul de copii orfani - şi-i petrecuse tot acolo după cămin. Nu avea alt sprijin pe lume în afară de Peter, după cum nici el n-o avea decît pe ea ; atîta vreme cît Peter avea un acoperiş deasupra capului, avea şi Tabitha unde să se adăpostească. Iar dacă el ar fi rămas fără adăpost, ea şi-ar fi luat stăpînul de mînă şi l-ar fi dus la casa ei de baştină - azilul. Dacă ar fi fost vreodată nevoie, ea ţinea de ajuns la el ca să-i dea şi bucăţica de la gură şi să-l îmbrace cu zdrenţele ei.

Dar Tabitha era o babă ciudată, şi - cu toate că nu se molipsise niciodată de gărgăunii lui Peter - se deprinsese atît de mult cu trăsnăile şi capriciile lui, încît le lua pe toate ca pe lucrul cel mai firesc de pe pămînt. Auzindu-l că ameninţă să dărîme casa pînă în temelii, ridică liniştită ochii de la ciorapii din mîna ei:

- Mai bine lasă bucătăria la urmă, domnule Peter ! zise ea.

- Cu cît mai curînd o dăm toată la pămînt, cu atît mai bine, spuse Peter Goldthwaite. Mi s-a urît de moarte să mai trăiesc în casa asta veche, friguroasă şi întunecată, afumată toată. Vîntul pătrunde prin toate crăpăturile, peste tot scîrţiie şi geme, de ţi se face şi teamă. Am să întineresc cînd ne-om muta în vila mea arătoasă de cărămidă, ceea ce, dacă ne-o ajuta dumnezeu, o să se întîmple pînă la toamnă pe vremea asta. Şi tu, mătuşă Tabitha, ai să ai odaia ta cu ferestrele înspre soare, zugrăvită şi mobilată după gustul tău.

-- Tare aş vrea să fie ca bucătăria asta, răspunse Tabitha. N-am să mă simt ca acasă în ea pînă nu se înnegreşte de fum colţul căminului, ca ăsta de aici. Şi asta n-o să se întîmple pînă într-o sută de ani. Şi cît vrei să cheltuieşti cu casa, domnule Peter?

Ce are a face asta ? strigă Peter semeţ. Ce, n-a lăsat strămoşul meu, Peter Goldthwaite, al cărui nume îl port şi care a murit acum şaptezeci de ani, o comoară îndestulătoare pentru a clădi şi douăzeci de case ?

Asta aşa e, domnule Peter, încuviinţă Tabitha, punînd iar aţă în ac.

Tabitha înţelese bine că Peter vorbea de o uriaşă grămadă de metal preţios despre care se zicea că se află ascunsă undeva în pivniţă sau în pereţi, sau poate pe sub- duşumele, ori în vreo tainiţă, ori în cine ştie ce firidă necunoscută celor din casă. Mergea vorba că această avere o strînsese acel Peter Goldthwaite din^ vremuri îndepărtate, a cărui fire părea să fi semănat ca două picături de apă cu aceea a lui Peter Goldthwaite din povestea noastră.^ Ca şi acesta, născocise fel de fel de planuri nesăbuite, încercînd să adune aurul cu baniţa şi cu carul, în loc să pună ban cu ban la ciorap. Şi tot asemenea lui Peter Goldthwaite al doilea, treburile îi merseseră mereu anapoda şi, dacă n-ar fi fost izbînda răsunătoare a ultimului său plan, bătrînul pirpiriu şi încărunţit ar fi rămas doar cu o biată haină şi o singură pereche de pantaloni.

Umblau tot felul de zvonuri cu privire la natura acestei fericite speculaţii; unul pretindea că bătrînul Peter ar fi făcut rost de aur prin alchimie; altul că prin magie neagră îl smulsese din buzunarele oamenilor; iar un al treilea zvon, încă şi mai puţin întemeiat, susţinea că dracul i-ar fi deschis larg porţile vechii vistierii provinciale. Se zicea totuşi că o piedică necunoscută îi răpise plăcerea de a se bucura de bogăţiile lui şi că avusese o pricină oarecare să le ascundă de moştenitorul său sau, în orice caz, că murise fără să dezvăluie ascunzătoarea. Tatăl lui Peter al nostru a dat destulă crezare acestui zvon pentru a tocmi oameni să sape toată pivniţa. Cît despre Peter, el nu se sfiise să socoată legenda un adevăr de netăgăduit şi - în mijlocul nenumăratelor lui necazuri - avea măcar această alinare că de-ar istovi toate celelalte izvoare de cîştig, tot ar mai putea da de bogăţie dărmîndu-şi casa.

Şi totuşi, dacă nu cumva în fundul inimii lui stăruia o îndoială în basmul cu aurul, e greu să ne lămurim de ce a lăsat acoperişul strămoşesc să dăinuie atîta vreme, deoarece nu i se întîmplase nici-cînd să vadă clipa în care comoara străbunului nu şi-ar fi găsit loc din belşug în cufărul său bine ferecat. Acum însă îi ajunsese cuţitul la os. Dacă ar mai întîrzia numai puţin cu cercetările, casa ar ieşi din mîna moştenitorului şi, o dată cu ea, şi mormanul uriaş de aur, rămînînd îngropat pînă ce ruina zidurilor străvechi l-ar dezvălui necunoscuţilor dintr-o generaţie viitoare.

- Da! strigă iar Peter Goldthwaite. mîine mă apuc de treabă. Şi cu cît chibzuia Peter mai adînc la această chestiune, cu atît se încredinţa mai mult de izbîndă. Dumnezeu îi dăruise o minte atît de mlădioasă, încît chiar acum, ajuns în toamna veştedă a vieţii, putea adeseori ţine piept veseliei primăvăratice a altor oameni. înviorat de zorii luminoşi ai viitorului, începu să zburde prin bucătărie ca un spiriduş. scălîmbăindu-şi din cale afară de caraghios braţele şi picioarele ciolănoase şi strîmbîndu-şi chipul supt de foame.

Ba chiar, în iureşul veseliei, a prins-o pe Tabitha de mîimi şi a dănţuit cu ea în lungul şi în latul podelei, pînă ce mişcările ciudate ale încheieturilor ei ruginite i-au stîrnit un hohot de rîs năvalnic, purtat de ecou prin toate încăperile casei, de parcă Peter Goldthwaite ar fi hohotit în fiecare dintre ele. În cele din urmă, Peter îşi făcu vînt pînă în norii de fum ai tavanului, iar cînd ajunse cu bine pe pardoseală se strădui să-şi regăsească obişnuita încruntare.

- Mîine, la răsăritul soarelui, repetă el luîndu-şi lampa ca să se ducă la culcare, am să văd dacă o fi ascunsă comoara aceea în pod.

Gemînd, icnind şi abia putînd să-şi tragă sufletul după gimnastica de adineauri, Tabitha propuse :

- Şi cum iar am rămas fără lemne, pe măsură ce dărîmi casa, domnule Peter, eu am să pun grinzile şi scîndurile pe foc.

Minunate au fost în noaptea aceea visele lui Peter Goldthwaite. Mai întîi se făcea că întoarce cogeamite cheie în broasca unei uşi de fier care semăna cu cea de la o criptă, dar care, după ce a deschis-o, i-a dezvăluit privirilor o boltă ticsită cu bani de aur. ca grînele aurii într-un hambar. Mai erau acolo şi potire incrustate, castroane, talgere, blide şi capace de aur sau argint, pe lîngă lanţuri Şi alte giuvaere nepreţuite, deşi pătate ici-colo din pricina umezelii din vistierie ; pentru că, pasămite, din toate avuţiile pierdute pe veci de oameni, fie îngropate în fundul pămîntului, fie cufundate în adîncul mării. Peter Goldthwaite găsise o parte în această boltă.

Într-alt vis se făcea că se întoarce, la fel de pîrlit ca întotdeauna, la vechea lui locuinţă, şi-l întîmpină la uşă un bărbat deşirat şi cărunt, pe care l-ar fi confundat cu propria lui persoană dacă n-ar fi purtat haine de o croială mult mai demodată. Dar casa, fără să-şi fi schimbat înfăţişarea dinainte, se prefăcuse într-un palat al metalelor preţioase. Duşumelele, zidurile şi tavanele erau făurite din argint lustruit; uşile, cercevelele ferestrelor, cornişele, balustradele şi treptele scărilor - din aur curat; de argint erau şi scaunele, dar aveau fundul de aur; iar scrinurile înalte de aur stăteau pe picioare de argint; şi paturile erau de argint, cu macaturile ţesute din fir de aur şi cearşafuri din pînză de argint.

Fără doar şi poate, o singură atingere de mînă prefăcuse casa din temelii, pentru că ea păstra toate semnele pe care le ţinea minte Peter. Doar atît că acum lucrurile nu mai erau de lemn. ci de aur şi argint; şi iniţialele lui pe care le crestase în tocul uşii, pe cînd era copil, rămăseseră săpate adînc în aurul cadrului nou. Din cale afară de fericit ar fi fost Peter Goldthwalte de n-ar fi avut, ori de cîte ori întorcea privirile, iluzia că locuinţa lui recade, din splendoarea ei strălucitoare, în mizeria şi tristeţea de ieri.

Peter s-a sculat cu noaptea în cap, a pus mîna pe o toporişcă, pe un ciocan şi un ferăstrău, pe care le aşezase de cu seară la căpătîiul său, şi s-a urcat în podul casei. Deocamdată, podul era încă slab luminat de o rază de soare cu dinţi care pătrundea cu mare greutate prin ochiul de geam prăfuit.

Într-un pod, un moralist ar putea găsi din belşug teme pentru meditaţiile lui înţelepte şi nepractice. Acolo e purgatoriul modelor trecute, al fleacurilor efemere de odinioară, al tuturor lucrurilor preţuite doar de o generaţie de oameni şi care, cînd oamenii acelei generaţii au fost coborîţi în mormînt. au fost şi ele urcate în pod, nu pentru a fi bine păstrate, ci doar pentru a nu sta în cale.

Peter a văzut teancuri de registre mucede şi îngălbenite, legate în pergament, pe filele cărora creditorii morţi şi îngropaţi de mult înscriseseră numele unor datornici morţi şi îngropaţi de mult, cu o cerneală atît de ştearsă acum, încît erau mai uşor de citit pietrele lor de mormînt. A găsit haine vechi, mîncate de molii, prea rupte şi ferfeniţite ca să le mai poată îmbrăca Era aici şi o sabie ruginită - nu o spadă de ofiţer, ci o floretă de domnişor -, care nu ieşise niciodată din teaca ei înainte de a şi-o pierde.

Erau aici bastoane de vreo douăzeci de feluri - dar nici unul cu măciulia de aur - şi catarame de ghete de diferite modele şi din diferite materiale - dar nici una de argint şi nici încrustată cu pietre preţioase. Era aici şi o ladă plină de ghete cu călcîiul înalt şi vîrful întors. Erau aici, pe un raft. o mulţime de sticluţe, pe jumătate pline cu leacuri vechi de la spiţerie, care. după ce jumătatea cealaltă fusese înghiţită de strămoşii lui Peter, au fost aduse aici de lîngă patul de moarte al bolnavilor. Era aici - ca să nu aşternem un şi mai lung inventar al unor lucruri care nu vor fi niciodată scoase la mezat - şi o oglindă mare, spartă şi prăfuită, care făcea Imaginile întunecate ale acestor lucruri să pară şi mai vechi decît erau ele cu adevărat.

Cînd, fără să ştie că se află în faţa unei oglinzi, Peter a dat cu ochii de propriile-i trăsături, slab reflectate de sticla acesteia, el şi-a închipuit că străbunul său Peter Goldthwaite s-a întors fie ca să-l ajute, fie ca să-l împiedice în căutarea comorii ascunse. În clipa aceea, în mintea lui a licărit gîndul ciudat că el e chiar Peter. cel care ascunsese aurul, şi că ar trebui să cunoască locul tăinuit. Chipurile, însă. uitase, cine ştie cum, acest lucru.

- Hei, domnule Peter! strigă Tabitha de pe scara care ducea la pod. Ai dărîmat casa destul ca să pot pune ibricul de ceai?

■ - încă nu, băbuţă Tabby, dar ai să vezi că n-o să trebuiască să aştepţi prea mult.

Cu aceste vorbe, Peter înălţă toporişca deasupra capului şi lovi cu atîta putere în dreapta şi în stînga, încît se ridică un nor de praf, scîndurile se frînseră şi într-o clipă bătrînica se trezi cu poala plină de aşchii, surcele şi moloz.

- O să căpătăm destul de ieftin lemnele pentru iarnă, grăi ea.

Treaba cea bună fiind astfel începută, Peter a spart şi a surpat totul în jurul lui, izbind şi tăind grinzile şi bîrnele. scoţînd cuiele, desfăcînd şi rupînd scîndurile, cu o gălăgie nemaipomenită, de dimineaţa pînă seara. A avut însă grijă să lase partea din afară a casei neatinsă, pentru ca vecinii să nu poată bănui ce se petrece înăuntru

Nici una dintre trăsnăile lui dinainte, chiar dacă-l făceau fericit atîta vreme cît ţineau, nu-l umpluseră de o asemenea încîntare cum simţea acum. Poate că, la urma urmei, mintea lui Peter Goldihwaite era astfel alcătuită încît îi aducea o răsplată lăuntrică pentru toate relele pe care i le pricinuia în lume. Dacă era sărac, rău îmbrăcat sau chiar flămînd şi în primejdie să fie nimicit oricînd de prăpastia în care ameninţa să-l arunce ruina, totuşi, numai trupul îi rămînea în această nenorocită stare, pe cînd sufletul său, care năzuia tot mai sus, se îmbăta de soarele unui viitor luminos. Firea lui era veşnic tînără, şi felul lui de viaţă înclina s-o păstreze mereu aşa.

Părul alb nu însemna nimic, după cum nici zbîrciturile şi lipsa de vlagă nu însemnau nimic ; putea într-adevăr să pară bătrîn şi să aducă într-un chip cam neplăcut cu un moşneag deşirat şi jerpelit; dar Peter cel adevărat era de felul său un tînăr plin de nădejdi, care abia îşi făcea intrarea în lume. De cîte ori se aprindea din nou focul, tinereţea lui stinsă renăştea din vechea ei cenuşă. Şi acum renăştea plină de avînt. După ce trăise atît de mult - nu prea mult ci doar atît cît trebuia - ca un holtei simţitor, nutrind cu căldură şi gingăşie visuri frumoase, se hotărî acum ca, de îndată ce-i va străluci înaintea ochilor aurul ascuns, să pornească în peţit şi să cîştige inima celei mai frumoase fete din oraş. Ce inimă i s-ar fi putut împotrivi ? Ferice de el.

Cum Peter lipsise multă vreme de prin localurile de petrecere, mnblînd pe la birouri de asigurare, săli de lectură a presei şi librării, şi cum prea puţine familii îi doreau prezenţa sau rîvneau la cinstea de a-l avea în sînul lor, el şi cu Tabitha aveau obiceiul să stea seară de seară la taifas lîngă vatra căminului. Aici se aduna întotdeauna din belşug rodul trudei sale din ziua aceea. Focul se bizuia mai ales pe cîte un butuc bun de stejar care, deşi fusese adăpostit de ploaie şi de umezeală mai bine de un veac, tot mai fîsîia în vatră şi scotea pe la capete şiroaie de apă, de parcă n-ar fi trecut decît o săptămînă-două de la tăierea copacului. Apoi mai erau vreascuri mărişoare, groase, negre şi grele, care nu cunoşteau putreziciunea şi nu puteau fi nimicite decît prin focul în care străluceau ca nişte bare de fier înroşit. Pe această temelie solidă, Tabitha clădea o întocmire mai uşoară din aşchii de la tăbliile uşilor, de la ciubucăria de lemn şi de la alte lucruri care ard iute. Toate acestea se aprindeau ca paiele şi aruncau vîlvătăi strălucitoare către hornul larg, luminîndu-i pereţii negri de funingine, pînă aproape de vîrf. Totodată alungau întunericul de prin colţurile pline de păianjeni şi dintre grinzile Înnegrite ale tavanului, izgonindu-l dumnezeu ştie unde, pe cînd Peter zîmbea ca omul cel mai vesel de pe lume, iar Tabitha părea o bătrînică cum nu se poate mai mulţumită. Toate acestea nu erau, bineînţeles, decît simbolul soartei fericite pe care năruirea casei avea să le-o aducă celor ce sălăşluiau în ea.

În vreme ce uscăturile de brad se înflăcărau şi trosneau, Peter privea şi asculta, legănat de gînduri încîntătoare. Dar cînd scurtelor izbucniri luminoase şi zgomotoase le urmau licăririle roşietice şi umbrele negre, insolite de dogoarea căldurii şi de cîntecul pătrunzător al lemnelor care aveau să ţină toată seara, căpăta chef de vorbă, într-un rînd a pus-o - poate pentru a suta oară - pe Tabitha să-i mai spună cîte ceva nou despre strămoşul său.

Stai de cincizeci şi cinci de ani în colţul ăla, mamă Tabitha, şi trebuie să fi auzit multe legende privitoare la bunicul unchiului meu. Nu mi-ai spus tu că, intrînd pentru prima dată în această casă, ai găsit o bătrînă care stătea chiar pe locul tău şi ţinuse gospodăria vestitului Peter Goldthwaite ?

Ba chiar aşa, domnule Peter. Şi femeia asta mergea pe o sută de ani. Zicea că de multe ori petrecuse seara lîngă focul din bucătărie, stînd la taifas cu bătrînul Peter Goldthwaite, cam aşa cum facem noi acum.

Probabil că bătrînul îmi semăna în multe privinţe, spuse Peter încîntat, pentru că altfel nu s-ar fi îmbogăţit atît de mult. Numai că eu cred că ar fi putut să-şi investească banii mai cu folos decît a făcut-o. Auzi vorbă : fără dobîndă ! Şi să n-adune decît bunuri de preţ! Şi pentru ca să dai de ele trebuie să dărîmi casa! Ce l-o fi făcut oare să le ascundă aşa de bine, Tabitha ?

A ascuns banii pentru că nu-i putea cheltui. Ori de cîte ori se ducea să-şi descuie cufărul venea pe la spate ucigă-l toaca şi-l apuca de braţ. Se zice că el i-a dat banii lui Peter şi voia ca Peter să-i dea un înscris la mînă pentru casa şi locul ăsta, Iar Peter s-a jurat că nu face una ca asta.

Aşa cum i-am jurat şi eu lui John Brown, fostul meu tovarăş la parte, zise Peler. Dar zău, Tabitha, toate astea-s prostii! Eu nu cred în asemenea poveşti.

Dar, se prea poate să nu fie tocmai adevărul, răspunse Tabitha, pentru că unii oameni zic că Peter i-a şi trecut casa lui ucigă-l toaca. Şi de aceea le-a adus ea atîta ghinion celor ce-au locuit-o. Şi de cum i-a dat Peter înscrisul, a şi sărit capacul de la cufăr, şi Peter a luat o mînă de aur dinăuntru. Dar hait! Cînd colo, în pumnul lui era doar un mănunchi de zdrenţe vechi.

Ţine-ţi gura, babă Tabby, şi nu mai îndruga la prostii! strigă Peter din cale afară de mînios. Erau cele mai bune guinei de aur care au purtat vreodată chipul regelui Angiief. Parcă mi-aduc aminte întreaga întîmplare: şi cum eu, sau bătrînul Peter sau oricine va fi fost, mi-am băgat mîna, sau şi-a băgat mîna,"şi am scos-o plină de aur strălucitor. Auzi colo, zdrenţe vechi!

Dar Peter Goldthwaite nu era omul care să se lase abătut de poveştile scornite de babe. Toată noaptea a dormit legănat de vise plăcute şi s-a trezit în zori cu inima bătînd veselă, aşa cum prea puţini oameni au fericirea să şi-o simtă după anii fragedei tinereţi. Zi de zi a muncit din greu fără să piardă o clipă, în afară doar de ora mesei, cînd Tabitha îl chema să vină neapărat să se înfrupte din varza cu carne sau din orice altă mîncare de care făcuse ea rost...

Fiind un om cu adevărat evlavios, Peter nu uita niciodată să ceară binecuvîntarea celui de sus; şi o făcea cu şi mai multă ardoare cînd hrana nu era prea grozavă, socotind că atunci era mai multă nevoie de binecuvîntare; şi iarăşi nu uita să mulţumească domnului chiar şi după o masă pe sponci, cînd pofta era sănătoasă - pentru că ea preţuieşte mai mult decît un stomac stricat la un ospăţ. Apoi se grăbea să se întoarcă la truda lui şi într-o clipă se pierdea într-un nor de praf iscat din pereţii vechi. De văzut nu-l mai puteai vedea, însă de auzit nu puteai să nu-l auzi, dată fiind larma pe care o făcea. Ce demnă de invidiat e conştiinţa că faci un lucru folositor ! Nimic nu-l tulbura pe omul nostru ; sau cel puţin în afară de acele fantome ale minţii care par nişte vagi amintiri şi totuşi au şi înfăţişarea presimţirilor. Se oprea adesea, cu barda în aer. şi-şi spunea:

- Peter Goldthwaite, eşti sigur că n-ai mai dat şi altă dată această lovitură ?

Sau :

- Peter, ce nevoie ai să dărîmi toată casa ? Gîndeşte-te puţin şi nu se poate să nu-ţi aminteşti unde e ascuns aurul.

Dar zilele şi săptămînile treceau, fără nici o descoperire însemnată. Uneori, într-adevăr, se întîmpla ca vreun guzgan, slab şi cenuşiu, să-l iscodească pe bătrînul slab şi cenuşiu, întrebîndu-se ce diavol o fi pătruns în casa veche, atît de tihnită pînă atunci. Alteori Peter se înduioşa de jalea vreunei şoricioaice care adusese pe lume cîte cinci-şase puişori micuţi, drăgălaşi şi cu blana moale, tocmai la vreme ca să-i vadă zdrobiţi de ruinarea casei. Deocamdată, însă, nici urmă de comoară.

în vremea asta, Peter, hotărît ca Soarta şi zelos ca Timpul, isprăvise cu podul şi ajunsese la catul de sus, unde avea acum de lucru într-o odaie de ia stradă. Fusese pe vremuri dormitorul musafirilor de vază şi mergea vorba că ar fi fost cinstit de însuşi guverna' torul Dudley şi de alţi oaspeţi de seamă.

Mobila se dusese. Mai stăruiau unele rămăşiţe ale tapetului, zdrenţuit şi ieşit de soare, dar mai mari decît ele erau bucăţile de perete rămase goale şi împodobite cu desene în cărbune - mai ales capete de oameni prinse din profil. Acestea fiind mostre ale geniului său din tinereţe, pe Peter îl durea mai tare inima să le strice decît dacă ar fi fost frescele lui Mieriei Angelo.

O schiţă însă - şi anume cea mai bună - îi aducea simţiri deosebite. înfăţişa un zdrenţăros care se sprijinea într-o cazma, aple-cîndu-şi trupul deşirat asupra unei gropi din pămînt, întinzînd mîna să apuce un lucru pe care-l găsise. Dar la un pas în spatele lui se vedea rînjind drăceşte o siluetă încornorată, cu coada moţată şi copita despicată.

- Piei, satană! strigă Peter. Lasă omul să-şi ia aurul! Ridicînd toporul, îl trăsni în cap pe nobilul încornorat, şi încă aşa de tare încît îl sfărîmă nu numai pe el, ci şi pe căutătorul de comori, şi făcu să dispară ca prin farmec întreaga scenă. Ba, pe lîngă toate astea, toporul sparse şipcile şi tencuiala, şi dezvălui o scobitură în perete.

- Doamne fereşte, domnule Peter, da' ce, te certi cu ucigă-l toaca ? întrebă Tabitha. care venise să caute ceva lemne de pus pe foc.

Fără a-i răspunde bătrînei, Peter mai sparse o bucată de perete şi deschise astfel un dulăpior, aşezat într-o parte a căminului, *cam* pe la înălţimea pieptului. înăuntru nu erau nimic altceva decît o lampă de alamă coclită şi o bucată de pergament prăfuit. în vreme ce Peter o cerceta pe aceasta din urmă, Tabitha luă lampa şi se apucă s-o frece cu şorţul.

- N-are rost s-o freci, Tabitha, zise Peter. Nu e lampa lui Aladin, cu toate că eu o socotesc semnul unui noroc la fel de mare ca al lui. Ia uită-te aici, Tabby !

Tabitha luă pergamentul şi-l apropie de nas, pe care stătea călare o pereche de ochelari cu ramă de fier. Dar abia a început să-l desluşească şi a izbucnit într-un rîs cu sughiţuri, ţinîndu-se cu mîi-nile de burtă.

Nu-ţi bate joc de o bătrînă ! strigă ea. Ăsta-i scrisul matale, domnule Peter ! Aidoma cu cel din scrisoarea pe care mi-ai trimis-o din Mexic.

Fără îndoială e o mare asemănare între scrisul ăsta şi acela, spuse Peter, cercetînd iar pergamentul. Dar ştii şi tu prea bine, Tabby, că acest dulăpior tainic trebuie să fi fost tencuit inainte de a fi venit tu în casă şi eu pe lume. Nu, ăsta e scrisul bătrînului Peter Goldthwaite. Aceste coloane de lire, şilingi şi pence sînt scrise de el şi arată valoarea comorii. Şi aici, jos, e pomenită, fără îndoială, ascunzătoarea. Dar fie că cerneala s-a şters, fie că s-a jupuit pergamentul, în orice caz nu se mai poate citi deloc. Ce păcat!

Ei, măcar lampa e ca nouă, şi asta ne aduce o oarecare mîn-gîiere, răspunse Tabitha.

O lampă ! îşi spuse în gînd Peter. Asta aruncă o oarecare lumină asupra cercetărilor mele.

Deocamdată. Peter se simţea mai înclinat să chibzuiască asupra descoperirii făcute decît să se pună iar pe treabă. După ce Tabitha a coborît scările, Peter nu şi-a mai dezlipit ochii de pe bucata de pergament, pe care o ţinea în dreptul unei ferestre din faţă, atît de prăfuită încît soarele abia putea arunca pe podea umbra cercevelelor. Peter o deschise şi se uită în stradă, în vreme ce soarele se uita în casa lui străveche. Aerul, deşi călduţ şi blînd, îl înfiora ca un duş rece.

Era prima zi de dezgheţ, în ianuarie. Neaua se aşternuse groasă pe acoperişurile caselor, dar acum se topea repede într-o puzderie de picături de apă care cădeau de pe streşini, scînteind în soare şi făcînd tot atîta zgomot ca o ploaie de vară. Pe strada mare a oraşului, zăpada bătucită era îndesată şi tare ca un caldarîm din lespezi de marmură albă şi nu era încă jilavă, cu tot aerul călduţ de primăvară. Dar cînd Peter îşi scoase capul pe fereastră văzu că lumea din oraş, dacă nu chiar oraşul, se dezgheţase la căldura acestei zile, după cele două sau trei săptămîni de iarnă. L-a umplut de bucurie - o bucurie amestecată cu un oftat - vederea şuvoiului de doamne care forfoteau pe trotuarele alunecoase, cu obrajii îmbujoraţi pe care glugile cu pene, şalurile şi capele de samur le făceau să strălucească şi mai tare, ca trandafirii în mijlocul unui frunziş nou.

Clinchetul zurgălăilor de la sănii răsuna mereu, cînd în susul, cînd în josul străzii: uneori vestea sosirea unei sănii din Vermont încărcată cu hălci îngheţate de porc, oaie sau chiar căprioară; alteori era chiar sania vreunui precupeţ care aducea pui, gîşte şi curcani ; ori poate vreun sătean cu soaţa lui, care veniseră la oraş şi pentru plăcerea călătoriei, şi ca să mai tîrguiască de pe la prăvălii, şi ca să vîndă niscaiva ouă şi nişte unt. Soţii aceştia umblau într-o sanie pătrată, de modă veche, care-i slujise douăzeci de ierni şi zăcuse douăzeci de veri la soare, lîngă uşa casei lor.

Iată un domnişor şi cu cucoana dumisale lunecînd pe zăpadă într-o sanie alcătuită ca o cochilie de stridie. Iată străbătînd strada în goană, strecurîndu-se printre celelalte vehicule înghesuite, o diligenţă pe tălpoaie de sanie, cu perdeluţele trase într-o parte, ca să pătrundă soarele înăuntru. Iată ivindu-se de după colţ un fel de arcă a lui Noe - o sanie deschisă, mare cît toate zilele, cu cincizeci de scaune şi trasă de doisprezece cai. Vehiculul acesta încăpător era plin de flăcăi şi fecioare vesele, băieţi şi fete vesele, ba chiar şi bătrîni veseli, chiuind de bucurie şi rîzînd cu gura pînă la urechi. Toţi ciripeau şi hohoteau, iar din cînd în cînd scoteau cîte un chiot de veselie din adîncul pieptului, la care cei de faţă răspundeau cu trei urale, în vreme ce o ceată de băieţi poznaşi aruncau cu bulgări de zăpadă în mijlocul petrecăreţilor. Sania trecu înainte şi cînd se făcu nevăzută după colţul străzii tot se mai auzeau dindepărtare strigătele de bucurie.

Niciodată nu-i fusese încă dat lui Peter să-şi desfete ochii cu o Scenă mai încîntătoare alcătuită din toate acestea : soarele luminos ; picăturile de apă scînteietoare ; zăpada strălucitoare ; mulţimea plină de voioşie ; graba vehiculelor de tot felul şi clinchetul zglobiu al zurgălăilor, care-ţi făcea inima să dănţuiască pe muzica lor. Nu se vedea nimic întristător, afară doar de vechitura aceea cu acoperişul ascuţit - casa lui Peter Goldthwaite, care, pe bună dreptate, putea să arate tristă pe dinafară, de vreme ce măruntaiele îi erau roase de o oftică aşa de îngrozitoare. Şi trupul deşirat al lui Peter. ivit pe jumătate la catul de sus. ce se răsfrîngea peste cel de dedesubt, nu era cu nimic mai prejos decît casa lui.

- Peter! Cum mai merge, prietene Peter ? strigă un glas de peste drum, tocmai cînd Peter îşi trăgea capul înapoi, ia uită-te în-coace, Peter !

Peter se uită şi-şi văzu fostul tovarăş, pe domnul John Brown, pe trotuarul celălalt - voinic şi arătos, cu mantaua îmblănită larg deschisă, lăsînd să se vadă un surtuc de toată frumuseţea. Glasul lui atrăsese atenţia întregului oraş asupra ferestrei lui Peter Goldthwaite şi asupra sperietoarei de ciori, îmbîcsită de praf, care se ivise acolo.

Hei, Peter, strigă iar domnul Brown. ce naiba tot faci acolo de aud aşa mare scandal ori de cîte ori trec prin dreptul casei ? Te pomeneşti că repari hardughia asta veche sau poate o prefaci într-una nouă. eh ?

Mă tem că e prea tîrziu pentru asta, domnule Brown, răspunse Peter. Dacă o fac nouă, va fi nouă şi pe dinafară şi pe dinăuntru, de la pivniţă în sus.

Nu ai lăsa mai bine treaba asta pe seama mea ? întrebă domnul Brown cu mult subînţeles.

Încă nu, răspunse Peter, închizînd repede fereastra, pentru că de cînd era în căutarea comorii nu mai putea suferi să caşte oamenii gura la el.

Cînd s-a retras, ruşinat de înfăţişarea lui sărăcăcioasă, dar mîndru de taina pe care o stăpînea, pe chipul lui Peter strălucea un zîmbet trufaş, aidoma unor raze slabe de soare ce pătrund într-o odaie murdară. S-a străduit să facă mutra pe care o făcuse probabil şi străbunul lui, nemaiîncăpîndu-şi în piele de bucurie că zideşte o casă solidă - adăpost pentru multe generaţii de urmaşi.

Dar odaia i se păru tare întunecoasă, după ce-l orbise albeaţa zăpezii, şi tare tristă, în contrast cu scena vie pe care tocmai o urmărise. În scurta privire pe care o aruncase în stradă îl izbise puternic felul în care lumea se păstra voioasă şi infloritoare prin petreceri, tîrguieli şi tocmeli, pe cînd el, în sihăstria lui. urmărea un ţel - care se putea dovedi doar o nălucă - şi încă pe o cale pe care mulţi oameni ar numi-o nebunească.

£ un mare folos al vieţii în societate că fiecare îşi potriveşte mintea după alte minţi şi îşi îndreaptă purtarea după a vecinilor, pentru ca numai rareori să i se poată zice că-i sucit. Peter Goldth-waite se supusese acestei înrîuriri doar uitîndu-se pe fereastră. O vreme s-a întrebat chiar dacă e într-adevăr ascunsă vreo ladă cu aur şi, în cazul ăsta, dacă e chiar aşa de înţelept să dărîme casa doar ca să se convingă de inexistenţa ei.

Dar gîndul fugar a dăinuit doar o clipă. Peter, Nimicitorul, şi-a reluat sarcina pe care i-o hărăzise soarta şi n-a mai şovăit pînă n-a îndeplinit-o. în cursul cercetărilor lui a dat peste multe lucruri care se găsesc de obicei printre ruinele unei case vechi, precum şi peste

altele care se găsesc mai rar. Ceea ce a părut mai însemnat a fost o cheie ruginită, care fusese înfiptă într-o crăpătură din perete, împreună cu o plăcuță mică de lemn purtînd inițialele P. G. O altă descoperire unică a fost o sticlă de vin, zidită într-o sobă veche. în familia lui Peter se zicea că bunicul lui - un șoltic de ofițer care se bătuse în războiul de demult cu francezii - ar fi pus deoparte multe duzini de sticle cu băuturi alese pentru desfătarea unor bețivani încă nenăscuți. Peter n-avea nevoie de nici un tonic care să-i susțină inima plină de nădejdi, așa că a păstrat vinul ca să se veselească la ceasul izbînzii.

Prin crăpăturile dușumelelor a găsit mulți gologani de o jumătate de penny, vreo cîteva monezi spaniole și o jumătate dintr-un ban rupt de șase pence care fusese fără îndoială dat cuiva ca amintire sau ca să-i poarte noroc. Mai era și o medalie de argint bătută cu prilejul încoronării lui George al III-Iea. Dar sipetul bătrînului Goldth-vvaite zbura dintr-un colț întunecos în altul sau fugea cine știe cum de ghearele celui de-al doilea Peter pînă cînd nu-i mai rămase acestuia mult de căutat - doar să scormonească pămîntul.

N-o să-l urmăm pas cu pas pe drumul lui către izbîndă. Să spunem doar că Peter a lucrat ca o mașină cu vapori și a isprăvit într-o singură iarnă treaba pe care toți ceilalți oameni care locuiseră în casă n-o făcuseră decît pe jumătate în decurs de un veac, cu toate că le fuseseră prielnice vremea și stihiile. în afară doar de bucătărie, toate odăile și încăperile arătau ca peștii spintecați. Casa nu mai era decît o cochilie - rămăsese doar stafia unei case -, la fel de ireală că și cele pictate pe decorurile de la teatru. Era ca o coajă neatinsă a unei roate de cașcaval în care a intrat un șoarece și a ronțăit-o pînă n-a mai rămas nici o bucățică de brînză. Și acest șoarece era Peter.

Ceea ce dărîmase Peter, Tabitha pusese pe foc; pentru că ea socotea cu multă înțelepciune că, nemaiavînd casă, nu le mai trebuiau lemne ca s-o încălzească; prin urmare chibzuiala ori zgîrcenia ar fi fost o prostie. Și așa s-ar putea zice că întreaga casă se prefăcuse în fum și se ridicase la nori prin coșul cel mare și negru al căminului din bucătărie. S-ar putea face o minunată asemănare cu isprava omului care s-a aruncat în propriu! lui gîtlej.

În noaptea dintre ultima zi de iarnă și întîia zi de primăvară ajunseseră să fie scotocite toate crăpăturile și ungherele, în afară doar de cele din bucătărie. Seara aceea fatală fusese tare urîtă. De vreo cîteva ceasuri se pornise un viscol cumplit, și viforul spulbera și învîrtea zăpada prin aer, luptîndu-se cu casa de parcă prințul văzduhului s-ar fi apucat să desăvîrșească opera lui Peler. Scheletul fiind atît de slăbit și proptelele dinăuntru îndepărtate, n-ar fi fost de mirare dacă, la vreo răbufnire mai puternică a vijeliei, pereții putrezi ai clădirii și toate cornișele acoperișului s-ar fi prăbușit în capul proprietarului. El, însă, era nepăsător în fața primejdiei, deși sălbatic și neliniștit ca și noaptea însăși sau ca flacăra ce se avînta în sus pe horn ori de cîte ori urla iar furtuna de afară.

- Vinul, Tabitha ! Vinul cel bun și vechi al bunicului. Îl bem acum.

Ea se ridică de pe banca ei, înnegrită de fum, așezată în colțul de lîngă cămin, și puse butelca în fața lui Peter, alături de lampa veche de aramă, care-i răsplătise și ea căutările. Peter o ridică și, uitîndu-se prin lichid, privi bucătăria luminată de o revărsare de aur strălucitor, care o învăluia și pe Tabitha și-i aurea părul argintiu, prefăcîndu-i hainele ponosite în splendide rochii de regină. Asta-i amintea de visul lui de aur.

Domnule Peter, zise Tabitha, dar se cuvine oare să bem vinul înainte de a găsi aurul ?

Ba aurul l-am găsit, strigă Peter aproape sălbatic. Sipetul e la îndemîna mea și nu mă voi culca pînă nu voi fi întors cheia în broasca ruginită. Dar mai întîi de toate, să bem.

În casă neaflîndu-se nici urmă de tirbușon, el izbi gîtul sticlei cu cheia ruginită a răposatului Peter Goldthwaite, retezînd dintr-o singură lovitură capul cu dopul pecetluit. Apoi umplu două cești de porțelan, pe care Tabitha le scosese din dulap. Atît de limpede și scînteietor era vinul acesta vechi, încît strălucea în cești și făcea crenguța cu flori roșii aprinse din fundul fiecăreia să se vadă mai deslușit decît dacă ceașca ar fi fost goală. Aroma bogată și fină a vinului se răspîndi în bucătărie.

Bea, Tabitha! strigă Peter. Binecuvîntat să fie cinstitul bătrîn care a pus la o parte pentru noi doi licoarea asta minunată ! Să bem în amintirea lui Peter Goldthvaite.

Avem și bună pricină să ne amintim de el, încuviință Tabitha. sorbind din ceașcă.'

Vreme de cîți ani, și prin ce soartă schimbătoare și nenorociri cu duiumul, adunase sticla aceea bucuria ei spumoasă ca să fie suptă în cele din urmă de două ființe atît de vesele! Fusese păstrată pentru ei o parte din fericirea unui veac apus și acum fusese eliberată, în mijlocul unui vălmășag de vedenii înveselitoare, ca să se zbenguie în furtuna și deznădejdea prezentului. Pînă vor fi terminat ei carafa, trebuie să ne îndreptăm ochii în altă parte.

Întîmplarea a făcut ca în noaptea aceea cu vifornița domnul John Brown să nu se simtă în apele sale, așa cum stătea în fotoliul lui cu arcuri, la dogoarea cărbunilor din cămin, care-i încălzeau holul elegant. Era un om bun și milos din fire și se înduioșa repede cînd se întîmpla ca vestea nenorocirilor altora să răzbată pînă la inima lui prin carapacea propriei sale bunăstări. în seara aceasta se gîndise multă vreme la fostul lui tovarăș. Peter Goldthwaite la trăsnăile lui ciudate și la veșnicile lui ghinioane, la sărăcia lucie pe care o văzuse în casa acestuia, cînd îl vizitase pentru ultima oară, și la înfățișarea de nebun flămînd și istovit pe care o avea Peter cînd îi vorbise de la fereastră.

- Bietul om! își zise domnul Brown. Bietul smintit! Dar fiindcă-l cunosc de atîta vreme pe Peter ar fi trebuit să mă îngrijesc de soarta lui în iarna asta aspră, să nu ducă lipsă de nimic.

Cu atîta putere au pus sentimentele acestea stăpînire pe el, încît, în ciuda vremii îngrozitoare, s-a hotărît să se ducă pe dată la Peter Goldthwaite. într-adevăr îndemnul avea o putere ciudată, fiecare vaiet al viforului era ca o chemare sau cel puțin ar fi părut să fie dacă domnul Brown ar fi fost deprins să audă ecoul închipuirii sale în gemetele vîntului. Uimit chiar el de atîta bunăvoință și zel, se înfășură bine în manta, își înfofoli bine gîtul și urechile în fulare și batiste și, astfel încotoșmănit, se pregăti să înfrunte furtuna. Dar stihiile văzduhului erau stăpîne pe cîmpul de luptă și cît pe-aci să-l înfrîngă pe domnul Brown. Tocmai cînd se strecura după colț, la doi pași de casa lui Peter Goldthwaite, uraganul i-a măturat picioarele, l-a aruncat cu fața în jos într-un troian de zăpadă și s-a pornit să-i îngroape rotunjimile în alți nămeți mai grozavi. Nu mai părea să fie nici o nădejde de a ieși de acolo înaintea dezghețului. în aceeași clipă i-a zburat pălăria din cap și s-a dus hăt, departe, într-un loc de unde nici pînă acum n-au mai sosit vești despre ea.

Cu toate acestea, domnul Brown a izbutit să-și croiască o pîrtie prin troienele înalte și, cu capul gol, împungînd parcă vîntul, '.a înaintat, cu chiu cu vai, pînă la ușa lui Peter. Toată harughia scîr-ţiia, gemea și pocnea așa de tare, zguduindu-se atît de amenințător, încît cei dinăuntru n-ar fi putut auzi nici bătaia cea mai puternică De aceea intră, fără să mai țină seamă de buna-cuviință, și merse bîjbîind pînă în bucătărie.

Dar și acolo intrarea musafirului nepoftit a rămas neobservată. Peter și cu Tabitha stăteau cu spatele la ușă, aplecați asupra unui cufăr cît toate zilele, pe care tocmai îl scoseseră pare-se dintr-o ascunzătoare sau vreun dulap tainic zidit în peretele din stînga căminului. La lumina lămpii din mîna bătrînei, domnul Brown văzu că lădoiul era zăvorît și ferecat cu balamale de fier, întărit cu tăblii de fier și țintuit cu nenumărate cuie de fier, ca să fie un loc potrivit pentru a aduna bogăția unui veac, spre a împlini lipsurile din cel următor. Peter Goldthwaite vîra tocmai cheia în broască.

O, Tabitha, strigă el tremurînd de încîntare, cum am să pot oare îndura o lumină așa orbitoare ? Aurul, aurul strălucitor! Parcă mi-aduc aminte cum l-am privit pentru ultima oară, chiar cînd a căzut capacul întărit cu tăblii de fier. Și de atunci încoace, în toți ăști șaptezeci de ani, a strălucit în taină, strîngînd tot mai multă splendoare pentru această clipă de pomină ! Are să ne orbească întocmai ca soarele la nămiezi.

Atunci pune-ți mîna streașină la ochi, domnule Peter! grăi Tabitha, ceva mai puțin răbdătoare ca de obicei. Dar, pentru numele lui dumnezeu, răsucește odată cheia!

Cu o sforțare uriașă a ambelor mîini, Peter forță în sfîrșit cheia ruginită în măruntaiele încuietoarei ruginite. În vremea asta, domnul Brown se apropie și-și băgă nerăbdător capul între al Tabithei și al lui Peter chiar în clipa în care acesta a ridicat capacul. Dar nici o lumină orbitoare nu s-a revărsat în bucătărie.

Ce-i asta ? strigă Tabitha, potrivindu-și ochelarii și ținînd sus lampa deasupra cufărului deschis. Vai de mine I E vraful de cîrpe vechi ale bătrînului Peter.

Cam așa ceva, Tabby, zise domnul Brown, ridicînd un mănunchi din această avuție.

O, ce fantomă a unei averi moarte și îngropate stîrnise Peter Goldthwaite ca să-l scoată cu totul din minți - și așa cam împrăștiate. Era aici amăgirea unei sume uriașe, îndestulătoare pentru a cumpăra întregul oraș și a clădi toate străzile din nou, dar care, așa mare cum era, nu făcea doi bani în ochii unui om cu scaun la cap. Atunci care erau oare - așa, stînd strîmb și judecînd drept - comorile înșelătoare din cufăr? Păi erau cupoane de credit din provincie, bonuri de tezaur, note de la băncile din provincie și alte hîrțoage dintr-astea, din prima emisiune, vechi de mai bine de un veac și jumătate, încă din vremea glorioasei revoluții engleze. Hîrtii de o mie de lire erau amestecate printre băncuțele de un penny și prețuiau tot atîta ca și ele.

Vasăzică asta mi-era comoara bătrînului Peter Goldthwaite? zise John Brown. Tizul tău, dragă Peter, îţi semăna destul de bine; cînd valoarea monedei din provinciile noi a scăzut la jumătate sau un sfert, el a cumpărat-o trăgînd nădejde într-o ridicare a preţului. L-am auzit eu pe bunicul spunînd că bătrînul Peter îi ipotecase lui taică-su chiar casa asta pentru ca să strîngă bani în vederea proiectului său prostesc. Dar hîrtiile s-au depreciat aşa de mult, încît nimeni nu mai voia să le ia nici măcar cadou ; şi aşa că bătrînul Peter Goldthwaite a rămas, ca şi Peter al doilea, cu miile de lire Închise în sipetul ferecat. dar fără o haină în spinare. Din pricina asta a şi înnebunit. Dar nu-i nimic. Peter! ăsta e tocmai capitalul care-ţi trebuie ca să clădeşti palate în văzduh.
O să ne cadă casa în cap ! ţipă Tabitha, fiindcă vîntul o cutremura tot mai tare.
N-are decît ! spuse Peter încrucişindu-şi braţele şi aşezîndu-se pe cufăr.
Nu, nu, bunul meu prieten, zise John Brown, am eu loc să te găzduiesc şi pe tine, şi pe Tabby, şi am şi o boltă în care să punem la loc sigur cufărul cu comoara. Mîine o să încercăm să cădem la învoială pentru vînzarea casei ăsteia bătrîneşti. Preţurile proprietăţilor cresc frumos, aşa că aş putea să-ţi plătesc un preţ bunicel.
Şi eu, vorbi Peter Goldthwaite, înviorîndu-se întrucîtva, am un plan pentru a investi banii cu mult folos.
Cît despre asta, îşi spuse John Brown în sinea lui, va trebui să cerem judecătoriei celei mai apropiate să numească un curator care să ia în păstrare banii ; şi dacă Peter ţine morţiş să se apuce iar de speculaţii n-are decît s-o facă, după pofta inimii, cu COMOARA BĂTRÎNULUI PETER GOLDTHWAITE.

SFÎRŞIT

Text corectat de Dumitru Ciobanu